

DOMOVINA

in KMETSKE LISTE

Verwaltung und Schriftleitung · Uprava in uredništvo: Puccinijeva 5 —
Tel. 81-22—81-28 — Erscheint wöchentlich · Izhaja vsak teden

Bestbezugspreis jährlich · Naročnina letno Lit 24 — Einzelverkaufspreis
· Posamezna številka Cent. 80.

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Führerjev glavni stan, 11. sept. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil objavlja:

V odseku Brugesa do področja severozapadno od Hasseita so razbile naše bojne skupine vse sovražnikove poizkuse, da bi razširili svoja predmostja preko Albertovega prekopa.

Na vdornem področju pri Beerlingenu so padalski lovci presenetljivo udarili Britancem v bok, uničili veliko polno natovorjeno prevožno kolono in raztreli skladišča streliva in pogonskega goriva. Na tem področju je bilo v poslednjih dnevih, v glavnem z bojnimi sredstvi iz bližine, uničenih 52 angleških oklopnikov. Tam so v teku težki boji s sovražnikovimi oklopniki, ki prodirajo dalje proti severu.

Na črti Verviers-Metz pritiska sovražnik na široki bojni črti proti našim zaščitnicam. Odbiti so bili številni sunki.

Ves dan in vso noč so se nadaljevali močni sovražnikovi napadi proti celinskemu bojišču trdnjave Le Havre. Šele po težkih bojih je dosegel sovražnik z velikimi izgubami vdor, ki pa je bil zajezjen.

Južno od Monte Cenisa in ob prelazu Maddalena so zavzele naše čete važne višinske postojanke.

Ob angleških obalah in v Rokavskem prelivu so potopile podmornice 11 ladij z 43.000 brt ter 1 rušilec, 1 fregato in 1 čoln za iskanje min. Tri nadaljnje prevozne ladje in 1 rušilec so bile težko poškodovane s torpednimi zadetki. Računati je s potopitvijo dela teh ladij. Zaščitne ladje vojne mornarice so sestrelile nad Nemškim zalivom in v Sredozemlju 6 sovražnikovih lovskih bombnikov.

Na italijanskem južnem bojišču so bili načrtno in brez sovražnikovega pritiska dokončani odnični premiki na apeninske postojanke. Na vzhodnem krilu so naše čete tudi včeraj preprečile vse sovražnikove probojne poizkuse.

V južnem in južnovzhodnem delu Sedmograške so zavrnile nemške in madžarske čete v hudih bojih ponovne boljše napade.

Pri Sanoku in Krosnu smo včeraj napadali in se branili.

Na področju Varšave je pričel sovražnik z uporabo močnih bojnih letalskih oddelkov znova napadati med Vislo in Narevom. Njegov naval se je izjalovil v žilavi obrambi čet vojske in SS. Tudi severovzhodno od Ostrolenke smo zavrnili silovite sovjetske napade, vdore pa zajezili s protinapadi.

Na skrajnem severu so se v odseku pri Kandlakši zrušili številni sovražnikovi napadi. Nasprotnik je imel izgube.

Pončič so napadla bojna in nočna bojna letala z dobrim uspehom sovjetsko oskrbo na baltškem področju.

Sovražnikovi teroristični bombniki so napadli podnevi južnozpadno in južnovzhodno nemško ozemlje. Posebno so prizadeli mesta Ulm, Heilbronn, Stuttgart, Nürnberg in Dunaj. Sestrelili smo 45 sovražnikovih letal, med njimi 29 štirimotornih bombnikov.

V pretekli noči so vrgla britanska letala bombe na Berlin.

MIRU IN BOLJSEVIZMA SE BOJE

Sovražniki — tako čitamo v nemških listih — so na vzhodu in na zapadu dosegli velike uspehe. Približujejo se onim obrambnim črtam, o katerih Nemci vedo, da jih morajo držati. Človek bi sodil, da so zdaj sovražniki polni zmagooslavja. To se res godi po radiu in po listih, ki jih čita množica. Drugače pa pišejo angleški vodilni časniki, ki naenkrat čutijo potrebo, da v en mah obravnavajo vsa javna vprašanja. S presenečenjem je treba ugotoviti: sovražnik se boji zmage, o kateri pravi, da jo že ima v žepu. V trenutku, ko Churchill obljublja, da bodo angleški vojaki za božič doma, je razpoloženje v Angliji slabše

Grenko spoznanje

Nedavno smo v »Domovnik« razpravljali o težavah slovenskega kmeta v sedanji vojni. Naglasili smo njegove velike žrtve, ki so mnogo večje, kakor so bile v prvi svetovni vojni in ki jih je povzročilo bratomorno komunistično divjanje nad našim slovenskim ljudstvom.

Kljub tisočerm grobovom, razkosanim družinam in pa porušeni domovom pa slovenski kmet vztraja na svoji zemlji in z neupogljivo ljubeznijo do lastne grude zastavlja vse svoje sile, da zagotovi obstanek sebi in drugim, tako predvsem tudi mešanom. Če z ničemer drugim, vsaj z globoko hvaležnostjo in spoštovanjem mora mesto poslednji ostati navezano na slovenskega kmeta, v katerem bolj kakor kdaj prej spoznava svojega rednika. Brez kmeta ni obstanka in življenja nobenemu narodu, še prav posebno pa ne slovenskemu meščanu. Ob takih razmišljanjih se mora nekoliko oglašati vest, ki neizprosno vprašuje: Ali je slovenski inteligent in meščan doslej storil vse, kar je treba storiti, da se zagotovi napredek slovenskega podeželja? Ne da se tajiti, da so bila prizadevanja očitna in uspešna, saj tudi drugi narodi priznavajo slovenskemu kmetijstvu prav čedno stopnjo. A vendar je sedanja vojna pokazala še toliko pomanjkljivosti, da bo nova mirovna doba terjala združitve vseh razumskih sil, da se naše podeželje dvigne na docela evropsko stopnjo.

Nadvse poučen primer, kako je sedanja vojna naučila meščane spoznavati deželo, je bil nedavno opisan v beograjskem dnevniku »Novo Vreme«. Beograjčani, neusmiljeno prizadeti po brezobzirnih sovražnikih bombardiranjih, so v naglici zapuščali mesto in stanovanja, da bi si rešili vsaj golo življenje. Otovorjeni z zasilno prtljago so bežali z družinami vred skozi ruševine in pogorišča. Kamor koll, samo ven iz kraja strahote! Nastanili so se, kjer so se mogli, po hlevih in hišicah okoliških vasi. Mnogi so prenočevali kar pod milim nebom, drhteč v hladnih nočeh. Potem so nadaljevali pot in iskali pribežališča v drugih vaseh. Blagor mu, kdor se je lahko zatekel k sorodniku ali znancu! Vse hušje pa je bilo celim spovedom beguncev, ki so se skoraj mesec dni pomikali po glavnih cestah. Kolikor je bilo mogoče, so občine in posamezne domačije sprejele begunce. Bilo je kmalu vse prenapolnjeno in pričelo se je težko življenje Beograjčanov.

Kaj so spoznali? Večina okoliških vasi je siromašna in slabo urejena. Hiše so neudobne, brez poda, z malimi in nizkimi okni in po večini sezidane iz zemlje. Življenje v vaseh je na zelo nizki stopnji. Beograjčani so se tokrat — tako pravi omenjeni dnevnik — prvič brez idealiziranja srečali v lice s svojo vasjo, s tako vasjo, kakršna je v resnici. Srečanje ni bilo prijetno. Naj-

brž so zdaj prvič vzkliknili: ali so naše vasi res takšne? Ali nismo tega krivi tudi mi? Čista in urejena stanovanja so zamenjali z neudobnimi kmetijskimi izbami; tisti, ki so prišli pozneje, pa s kollbami, polnimi podgan. Ponokod so dobili slamnice, redkokje postelje, mnogo pa jih je spalo kar na zemlji, in še ti med mrčesom. Po dve, tri družine so stanovali v eni sobi. Življenje v njih je bilo težko, skoraj nemogoče. Treba je bilo iskati hrane, kuriva, vode, živila so bila pretirano draga, denar so trošili, zasluzka ni bilo nobenega, prodajali so dragotine, moški so bili utrujeni od večne hoje, žene pa so izgubljale živce, ker je primanjkovalo glavnih živil. Breme, ki je padlo na Beograjčane takoj po pričetku vojne, jih je zdaj hotelo popolnoma streti. Razen tega so se zaradi nečistoče začela pojavljati nevarnost bolezni, kmetje pa so potrebovali oddane prostore za spravilo letine. Utrujeni in izmučeni begunci so drug za drugim prihajali do zaključka, da jim ni življenja brez Beograda. Rodbina za rodbino se je vračala v mesto, češ: če porušijo Beograd, naj ubijejo tudi nas!

Tako je torej moral sedanji od vojske izmučeni beograjski rod prebridko občutiti in spoznati življenje v neposredni okolici. Če v prvi svetovni vojni je Beograd mnogo trpel, vendar si je kmalu spet opomogel, Marsikatera družina se je obogatila. Kakšno oblast je imela beograjska gospoda, je še v dobrem spominu. A medtem ko se je v Beogradu, v prestolnici rodovitne države, šopirilo blagostanje med mnogimi, ki tega niso pošteno zaslužili, je nekaj kilometrov pred mestom živel kmet svoje trpko vsakdanje življenje kakor že bogvedi koliko let. Polnih dvajset let je bilo časa, da bi bili tisti, ki so v Beogradu vodili in oblačili, spoznali težavno življenje kmetijskega prebivalstva v neposredni okolici. A to se ni zgodilo. Med tem ko so v Beogradu rasle palače, so kmetje tik pred mestom s številnimi družinami životali dalje v bornih kollbah, v katerih je bila hlovica namesto poda, o gospodarskih poslopih pa ni izgubljati besed.

Upajmo, da bodo Beograjčani, ki so morali na trdo zapoved vojne spoznati okoliškega kmeta, v mirni dobi prepričevalni glasniki stanja, v kakršnem kmetijske družine ne smejo več živeti.

Tudi Ljubljanci naj se zavedo, da brez slovenskega kmeta zanje ni življenja, da je kmet steber naroda, da je zato vreden in potreben dejanske pomoči mesta. Mnogo ran je že zasedala sedanja vojna v deblu slovenskega rodu. A prestano gorje naj bi bilo poplačano z blagoslovom. Razrasejo naj se veje našega rodu, poženo naj sveže mladice. Široka obnova slovenskih domov in družin naj ustvari temelj novega, človeka in sodobnega napredka vrednega življenja.

kakor kdaj prej. Zakaj tako? Angleži se boje strahov, ki so jih sami priklicali. V deželah, id so jih zasedli Angloameričani in Sovjeti, se je pričela borba vseh proti vsem. Povsod v Evropi so boljše oboroženi. Angleška letala odmetavajo orožje, o katerem nihče ne ve, v kakšne roke pade. Rdeči teror je na pohodu. Narodnozavedne sile v vseh državah gledajo v Nemčijo. Tu je poslednje taborišče reda, poslednja obramba pred tem, da bi se vrnila groza 30 letne vojne. Vse je na ostrini noža. Če bi padla Nemčija, bi padel ves zapadni svet. To priznavajo domnevni zmagovalci sami. Boje se zmage, katero bi jim iz rok izvila zmaga, preden bi zmago v resnici dosegli.

SOVJETOM SO ODPRLI VRATA NA BALKAN

Nemški poročevalec Joachim Bode opisuje žalostne posledice rumunske izdaje. Potem ko je rumunski kralj prejel sto tisoč angleških funtov

podkupnine, je rumunska vojska odprla boljše vekom ne samo vrata v Rumunijo, marveč na Balkan. Rumunsko vodstvo v odločilnih dneh na koncu avgusta ni sodilo za potrebno, da bi sosedne nemške divizije obvestilo o skrajšanju fronte. Rumunske čete so se umikale, ofcirjev ni bilo nikjer več. Postojanke so bile izpraznjene. V strnjelih kolonah, s topovi, puškami in streliivom so odšle rumunske čete s fronte. Za njimi so se valili boljševiki, uničujoč vasi in domačije.

BOLJŠEVIŠKA PREPOJITEV BOLGARIJE

Po padcu Rumunije je sovjetska Rusija vdrla v Bolgarijo in jo prisilila, da je prekinila stike z Nemčijo ter ji napovedala vojno. Sestavljena je bila nova bolgarska vlada, ki ji načeluje bivši ministrski predsednik Simon Georgijev. V vladi seveda odločujejo komunisti. Po stari taktiki se utrjujejo sovjetske čete na bolgarskem področju ter zasedajo oporišča, s katerih ne bodo nikdar

več odšle. O tem so si gotovo na jasnem tudi že v Sofiji. Po načrtu uničujejo boljševiki državni red v Bolgariji. Iz Moskve so zahtevali razpust državnega orožništva. V bolgarske urade so pripeli sovjetski nadzorni uradniki. V davkarije so prišli kot posebni nadzorni uradniki in policijskemu predsedniku v Sofiji so dodelili boljševiškega komisarja. Vojne ujetnike zaveznikov so morali izpustiti. Tako je zaplula Bolgarija s polnimi jadrji v boljševizmu.

Švicarski list »Bernar Tagblatt« je te dni v uvodniku opisal imperialistično politiko Sovjetske Rusije v smeri proti Sredozemlju. Tu pravi: »Stalin hoče izkoristiti rumunski zlom. Kremeljski mogotec nadaljuje svojo imperialistično politiko. Namerava doseči nadvlado na Balkanu in pristo pot v Sredozemlje skozi turške morske ožine. Bolgarijo čaka temna bodočnost. Postane najpredstraža boljševiške nadvlade na Balkanu, odskočna deska v Sredozemlje in v turške morske ožine.«

Odmevi

ŽIDJE ZOPET DOBIVAJO PREDPRAVICE

Gaullisti so, kakor že prej v Severni Afriki, se-đaj tudi v področjih, ki so zasedena po Angloameričanih, ukinili zakon o židih, ki ga je izdala leta 1941. vichyjska vlada. To je razvidno iz neke uredbe predsednika tako zvanega osvobodilnega komiteja v Vlsokih Savojjih, ki je na podlagi podeljenih polnomočij »začasne vlade republike Francije« ukinil določbe zakona z dne 2. junija leta 1941., ki se nanaša na žide. Prvo in najvažnejše »delo« Angloameričanov je torej podeliti židom posebne predpravice.

SOVJETI ZBADAJO TUDI TURČIJO

V nekem komentarju o sovjetakem nerazporejenju nasproti Turčiji piše švicarski »Bernar Tagblatt«, da pričakujejo dobro informirani opazovalci v Moskvi, da bo vihar, ki sedaj pretresa Balkan, kmalu prešel na Turčijo. Opaženo je bilo, da se je sovjetsko zadržanje nasproti Turčiji v poslednjih dnevih in tednih močno zaostri- lo, tako se nihče ne sme čuditi, če bo pokazala Sovjetska zveza svoje nezadovoljstvo na kak odkrit način. Istega mnenja je tudi »Basler Nationalzeitung«, ko piše o sovjetski vojni napovedi Bolgariji: »Moskvi gre očividno za tem, da prehitijo ostale zaveznike, si zagotovi novo pot na Balkan, prodre do Egejskega morja in istočasno izvaja na Turčijo močan pritisk.«

DOMAČE NOVICE

* Žrtvam v Borovnici v pomoč je Socialna pomoč v Ljubljani s sodelovanjem drugih človekoljubnih in podpornih ustanov pridelila v nedeljo denarno zbirko pod geslom »Ljubljana — Borovnica«. Upamo, da je uspeh zbirke zadovoljiv, saj je Borovnica hudo prizadeta. Sovražni letalci so ob treh napadih zmetali na prebivalstvo okoli 300 bomb. Smrtnih žrtev med civilisti je bilo 13. Samo v Borovnici je na cesti 175 ljudi, od katerih je večina tudi brez potrebne obleke. Zato je hitra pomoč res nujno potrebna.

* Smrt znanega Ljubljana. Splošno znani ljubljanski mešanec g. Josip Olup, ki je januarja praznoval 70 letnico, je pretekli četrtek umrl za posledicami rane v pljučih, ki jo je dobil v prvi svetovni vojni. Bil je na glasu poštenjaka in dobrotljivega človeka. Ugledni družini sporočamo tudi naše sožalje.

* Sadjarsko in vrtnarsko društvo je na Mali šmaren zborovalo v Ljubljani. Pokazalo je složno delo in so bili razni koristni sklepi soglasno sprejeti. Novo vodstvo obeta, da se bo društvo na novo razmahnilo. Za predsednika je bil izvoljen Franc Kafol, kmetijski svetnik in referent za sadjarstvo, podpredsednika sta posestnika France Istenič iz Gornjega Logatca in Josip Vavpotič z Viča, tajnik je znani naš sadjar in vrtnar nadz. Andrej Skulj, blagajnik pa prof. Josip Verbič. V odboru in v odsekih so sami izkušeni sadjarji in vrtnarji iz Ljubljane in okoliških krajev. Zaenkrat je članjenih 32 podružnic z 2053 člani.

* Novi oltar Marije Pomagaj v ljubljanski stolnici so slovesno blagoslovili preteklo nedeljo. Popoldne ob pol 4. je spregovoril g. škof dr. Gregorij Rožman, nakar je blagoslovil mogočni bronasti okvir okoli Marijine podobe. Prav tako je blagoslovil nove bronaste vzbokle podobe Marijinega Oznanjenja, Jezusovega rojstva in Marijinega Vnebovzeta.

* Kri za bolnike more dati brez škode za lastno zdravje zdrav človek med 20. in 40. letom. Pretok krvi se izvrši brez bolečine. Dajanje krvi ni nikak poklic, pač pa človekoljubno dejanje pomoči potrebnim. Vendar se bolnišnica oddolži za dano kri s plačilom poldruge lire za kubični

Zbirajmo oljna semena!

Brez maščobe ni življenja. Potrebujemo masti, še bolj pa olja. Vojna nas je pripravila tudi v tem pogledu do samooskrbe. Letos je v naši pokrajini nasejanih precej oljnih rastlin, predvsem sončnic in buč, nekaj pa je posejane tudi repice. Sedaj je prišel čas spravljanja teh dragocenih pridelkov. Ne pustite propasti nobenega zrna ali ga kako drugače uporabiti kakor za predelavo v olje, ker se na noben drug način to zrnje ne izkoristi tako dobro kakor če napravimo iz njega olje. Docela nespametno je krmiti oljno seme perutnini ali pa podkladati buče kar skupno s pečkami prašičem, ker živina ne da zaradi tega nič več užitek, pač pa olje kot zabela neprimerno več zaleže.

Sončnice in repice je treba pustiti kolikor mogoče popolnoma dozoreti, da bo imelo seme več olja.

Za spravljanje sončnic je treba počakati pravega trenutka, kajti premalo zrelo zrnje se težko suši in celo gnije, a ga tudi težko mlatimo, če pa je zrnje prezrelo, se osiplje. Da je zrnje dozorelo, vidimo po sledečih znakih: zgornji del stebila in glavica na zatliniku porumenita; ako glavico zavijemo, se lomi; seme se da iz glavice z lahkoto izluščiti; seme dobi za dotično sorto značilno barvo in tako otrdi, da ga z nohtom ne moremo prodreti.

Ako glavice ne zore enakomerno in istočasno, je treba njihovo večkrat pregledati in vsakokrat pospraviti le zrele sončnice.

Glavice režemo z velikim nožem ali srpom tako, da ostane kakih 20 cm dolgo steblo in jih nato razprostremo na kakem zračnem prostoru, da se osuše. Najbolje napravimo, ako napnemo žico ali vrvice, ki nanjo natakemo glavice. Lahko pa jih sušimo tudi na policah. Tako sušimo sončnične glavice zlasti tedaj, kadar je jeseni bolj vlažno vreme. Ob suhem vremenu in kjer ni nevarnosti pred ptiči, pa pustimo glavice na njihvi pozoreti

centimeter, mestni preskrbovalni urad pa z dodatno živilsko nakaznico za 14 dni. Kdor je pripravljen dati kri pomoči potrebnim, se lahko zgleda na prvem kirurškem oddelku vsak ponedeljek in sredo med 10. in 11. uro.

* Imovina je bila zaplenjena dvema upornikoma. To sta čevljar Ivan Dragoze in šofer France Stančič iz Ljubljane.

* 79 tisočakov je izginilo. Na tržaški policiji se je zglasil 52letni trgovec Franc Tenec in sporočil, da je v neki gostilni v Boscovi ulici pozabil črno aktovko, v kateri je bilo 42.000 lir v gotovini in hranilna knjižica za 36.700 lir. Poleg tega so bili v aktovki še razni računi in potrdila. Za enkrat za aktovko ni sledu.

* Za jesen in zimski čas si morate nabaviti prezanjivimi knjigi »Divjina cvete« ter »Brzonožec in Puščica«. Obe knjigi vzbujata veliko pozornost. Prva je za odrasle, druga pa je zlasti primerna za doraščajočo mladino, vendar jo bo ponovno brala vsa družina. Knjigi dobite v vseh knjigarnah, lahko pa ju tudi naročite pri upravi »Domovina« v Ljubljani, Narodna tiskarna.

* Nova nesreča v razstrelivom se je primerila v Bršljinu pri Novem mestu, kjer je Drganov Martin našel vžigal in ga razbijal v pričo mladih tovaršev. Ob nenadni eksploziji je Martin odnesel zdravo kožo, drugi pa so bili ranjeni po obrazu in rokah, a najbolj 9 letni Stane, katerega je odrgalo tri prste. Zdravijo se v kandijski bolnišnici in so izven življenske nevarnosti.

PO SVETU

* Japonci v Berlinu. Prilagoditev nemškimi razmeram je značilna za Japonce, živeče v Berlinu. Nemci so videli pisane kimone in slamnike samo pred petimi leti med berlinsko olimpijado, potem pa nič več, vsaj na ulicah ne. V Berlinu živeči Japonci so večinoma samci. Japonskih družin je le malo, ker ostanejo Japonci v Berlinu samo po nekaj let. Tako ni mogoče govoriti o stalni japonski koloniji v Berlinu, čeprav žive Japonci v Berlinu tesno povezani med seboj. Če se zbero na japonskem poslanstvu in pošljejo skupni pozdrav svoji domovini, se zgodi to na zelo prepričevalen način. Poslanstvo je središče vsega japonskega izviženja v Berlinu, poleg tega pa imajo berlinski Japonci svoje manjše družbe, v katerih se počutijo bolj domače. Imajo tudi svojo ljudsko šolo »Nipponzin gakkō«. Število učencev

in zarezemo v ta namen stebila kakih 20—30 cm izpod glave, pa tako, da ostanejo glavice še dalje na stebli. Pozneje pospravimo še stebila, ki jih izkopljemo s koreninami vred iz zemlje. Korenine ne kaže puščati v zemlji, ker je zelo trda in razrasla ter močno ovira oranje, a se v zemlji zelo počasi razkrajja.

Seme zmlatimo ali oluščimo tako, da glavice točemo s kratko, dosti debelo palico,

in sicer ne po zrnju, ampak po zadnji strani, ali pa jih udarjamo drugo ob drugo. Večje množine mlatimo z ročno ali motorno mlatilnico, ki jo preuredimo tako kakor za mlatev fižola. Glavice pa lahko tudi orobkamo na robkalniku za koruzo. V ta namen razsekamo glavice, ki morajo biti dosti osušene, na majhne kose, da morejo skozi robkalnik. Izluščeno seme prevejamo in očistimo, da odstranimo pršče, prazna zrna, dele cvetnih glav in drugih primesti.

Izluščeno in očiščeno seme dobro posušimo.

Razprostremo ga na soncu ali na kakem zračnem prostoru 5—10 cm na debelo in ga pridno mešamo, od začetka vsaj vsak dan dvakrat. Če je lepo suho vreme, se zrnje hitreje suši in lahko po enem tednu ali po 10 dneh mešamo le po enkrat na dan; ako je vlažno vreme, pa moramo mešati po trikrat na dan in to vsaj 14 dni. Najlepše in najhitreje se suši seme na lesi, ki ima luknjice, da prihaja od spodaj zrak. Take lese lahko spletemo iz viter. Prav primerne so tudi dere, kakršne se rabijo v nekaterih slovenskih krajih za sušenje prosa na soncu. Seme moramo tako dolgo obračati, dokler ni popolnoma suho, a to je tedaj, ko se jedrce popolnoma odloči od luščine.

Torej še enkrat: spravite in shranite do zadnjega vsa oljna semena, da jih boste mogli, ko pride čas, oddati za predelavo v olje!

sicer ni veliko, toda to ni važno, kajti glavno je, da se lahko japonski otroci tudi v tujih razmerah uče, kakor da bi bili doma.

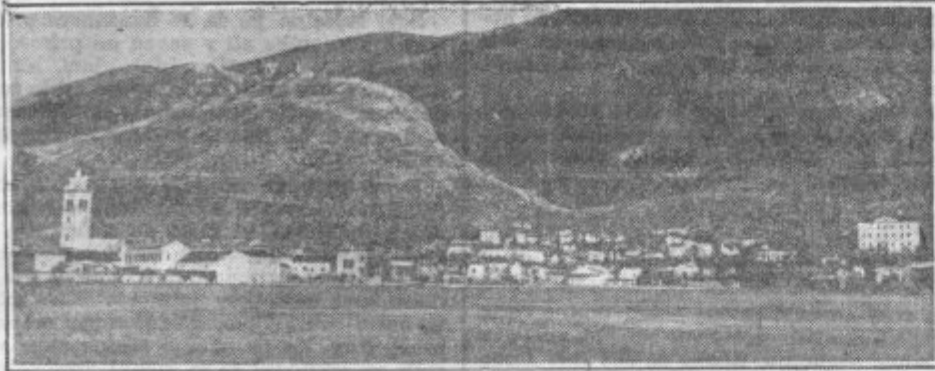
* S trskami si svetijo. V švicarskem kantonu Unterwalden je vasica Hintergraben, ki šteje okrog 50 hiš. Ljudje žive v nji še primitivno. Vasica je daleč oddaljena od večjih krajev in tako ne pridejo vaščani v stik s civiliziranim svetom. Niti cesta še ni speljana do te vasice. Vaščani proizvajajo sami večino svojih življenskih potrebščin. Električne razsvetljave še nimajo in tudi petroleja ne dobivajo. Pomagajo si tako, da gre- do zvečer spat s kurami. Če pa rabijo luč, si svetijo s trskami, kakor so si svetili ljudje v starih časih.

* S plesom počaste hrabre može. Če se vrnejo moški iz plemena Massai v Keniji v Srednji Afriki z uspešnega lova na leve, se napotijo njihove žene v procesiji k poglavarjevi kolibi, kjer zaplešejo hrabrim lovcom v čast divji bojni ples. Na sebi imajo vse polno medeninastih obročev, velikih uhanov in zapestnic. Mnogim ženam pokrivajo ti okraski roke do komolcev ali še čez. Obroče nosijo tudi na nogah. Najvažnejši so pa obroči okrog vratu. Ti namreč izdajajo njihove starost in sicer brez vsakega prikrivanja. Od rojstva dobi deklica in poznejša žena vsako leto na vrat en obroč. In vsi ti kovinski okraski med plesom cingljajo in žvenketajo v plesnem ritmu. Žene plešejo zelo temperamentno. Če izgubi katera med plesom svoj obroč, ga lahko druga pobere in obdrži. Čim več obročev ima žena na sebi, razen seveda tistih okrog vratu, tem bolj je pri moških v časteh.

* 60 letnica rudarskih svetilk na bencin. Preden odide rudar na delo, stopi v lopo, kjer so shranjene svetilke, označene s številkami in pred vsako uporabo skrbno osnažene. Za to skrbi poseben paznik, ki mu ni treba opravljati nobenega drugega dela, ker ima s snaženjem svetilk dovolj opravka. Svetilka je rudarju zvesta, nena- domestljiva spremeljalka. Kar je delavcu čez dan sonce, to je rudarju v jami svetilka. Brez nje bi bil slep. Spremlja ga med vožnjo v globoke rove, sveti mu na več kilometrov dolgi poti, stoji kraj njega, ko koplje premost in spremlja ga nazaj iz rova. Do leta 1882. so bile rudarske svetilke vsaj v Nemčiji na olje, spomladi tega leta so pa dobili vsi rudniki v Porurju svetilke na bencin. Nove svetilke niso samo boljše svetile, temveč pomenijo tudi večjo varnost. Pred 20 leti so pa dobili rudarji električne svetilke, toda te niso mogle izpodrinuti bencinskih.

Obnavljajte naročnino!

V Vipavski dolini

Pogled na Vipavo, metropolo prijazne vinorodne Vipavske doline

Težišče spodnje Vipavske doline je ob železnici, zgornje Vipavske doline pa ob cesti. Tukaj kraljuje Vipava, kamor prideš po široki, asfaltirani cesti iz Ajdovščine. Vipava, ki je v teh časih marsikaj doživela, kaže romantično zgodovino in prirodo. Za trgovcem so razvaline starega vipavskega gradu iz 13. stoletja. Edina pričča nekdanje vipavske slave je Baumkirchnerjev stolp, kamor se je preselila trgovina. Med Vipavci je znana zgodba o uporu vipavskih gospodov, ki so se uprli deželnemu knezu. Puntarski vitezi so se pred premočjo knezove vojske zatekli v ogromni grajski stolp. Zaman so pričakovali pomoči. Stolp je bil zavzet, uporniki pa so bili kaznovani. Mogočen svet gorečega gradu, ki ga je dal knez zažgati, je oznanjal žalosten konec uporne vipavske gospode in starega vipavskega gradu, ki se je za zmerom zrušil v razvaline.

Poznejše torišče vipavskega gospodstva je bil pozneje zgrajeni Lanthierijev grad. Tukaj je živel l. 1726 znameniti pisatelj Goldoni, ki je tedaj razveseljeval vipavsko gospodo z burkastimi igrami zabavnega lutkovnega odra.

Vipava je zaslovela tudi po Žigu Herberštajnu, znamenitem diplomatu in zgodovinarju, ki se je rodil kot tretji sin Lenarta Herberštajna in Barbare Luegerjeve dne 23. avgusta 1486 v Vipavi. Umrl je na Dunaju dne 26. marca 1566.

Romantika zgodovine je tesno povezana z romantiko prirode, ki se kaže predvsem ob izvirkih Vipave. Izpod skalnatoga vnožja v bližini tako zvanega starega in novega farovža ter staroslavne Tabora žuborijo v močnih izlivih izvirk Vipave. Romantično je okolje skalovja, starinskih stavb in bistrega vodovja. Številni izvirk »Pod skaloc« so menda najzanimivejša prirodna privlačnost trga Vipave, ki se ponaša tudi s

Počeniš od 7. t. m. je zatemnitev od 20.30 do 5.30.

krasno poslikano župno cerkvijo ter plodno okolico, ki jo krasijo na vse strani posejane vasice in naselbine; Col, Erzelj, ki je bil posebno priljubljena izletna točka tržaških škofov. Budanje je ona vas, ki je svojčas zaslovela daleč proti severu. Budanjske branjevke so bile znane v Gradcu, na Dunaju in celo v Pragi. Ložani so se od nekdanj ponašali z imenitnostjo vipavske kapljice. Podraga ob »Mrzlem potoku« ima izvrstno lego za gojitev vinarstva, sadjarstva in raznih poljskih pridelkov. Sredi polj, sadovnjakov in vinogradov se razteza Slap pri Vipavi. Št. Vid pri Vipavi pa je bil že v 15. in 16. stoletju važno žitno sejnišče med Trstom in severnimi predeli. Romarska cerkev v Logu slovi po svojem zanimivem stolpu, ki sloni na par stebričkih.

Zanimive reči pripovedujejo Vipavci o Podrti jami pod Kovkom med Vipavo in Ajdovščino. V slvi davni je bila v tej gori ogromna votlina, ki se je vsa lesketala v marmorju in kapnikih. Tukaj je počival s svojo vojsko kralj Matjaž in bdel nad prelepo Vipavsko dolino. Ko pa je prihrumel v dolino Turek, ga je pozval Matjaž na boj. Čez noč pa so Turki zadeli votlino s skalami. Kralja Matjaža je to tako razburilo, da se je ves tresel in z njim tudi vsa gora, ki se je prevallila čez turško taborišče. Gora se nato odpre, iz nje pridrvi Matjaž s svojo vojsko in popolnoma pokonča Turke. Nato pa krene nazaj v votlino, kjer še danes počiva s svojo vojsko.

Bajna dežela »rajskomilac«, kakor jo je nazval Simon Gregorčič, očara vsakogar. To je čudovita dežela češenj, breskev in valovitih gor. Grozdje zori vsepovsod, v dolini, po plantah in tudi po »bažah«, kjer so strmejši predeli. Na vsakem koraku se spomniš pesnikove kitice:

Glej ta dolinski svet,
te zlate vinske griče:
Te nič, te nič ne miče
njih južni sad in cvet?

Popotnik.

Sadjevec bomo točili

Mnogokrat slišimo pritožbe, da sadjevec ni stanovit in da se posebno rad pokvari na poletje, ko pritisne vročina. Kvarjenje ima sicer lahko razne vzroke, vendar je največkrat krivo to, ker sadjevca ne pretočimo. Kakšna malenkost, ki se porabi čez zimo in zgodaj na pomlad, lahko ostane na drožeh. Kar pa hočemo hraniti za poletno rabo ali celo za prodajo, moramo pa brezpogojno o pravem času pretočiti. Iz sledečih vrstic bo vsakdo lahko razvidel, zakaj je to potrebno, kdaj in kako se izvrši.

Ko mošt pokipi, se kipelne glivice in različni drobci od sadja ter še nekatere druge snovi vdejo na dno. Sadjevec se očisti, goščava na dnu so droži. Čez zimo, dokler je hladno, ostanejo droži pri miru in sadjevcu nič ne škodujejo. Ni pa prav, ako ostane čista pijača na drožeh čez pomlad. Kipelne glivice so živa bitja. Rade začno odmirati in se razkrajati (gniti). Razkrojene se dvignejo in zmešajo s čisto tekočino, ki se skali in pogostokrat popoinoma pokvari, da ni užitna. Da se izognemo tej nevarnosti, je treba pravočasno ločiti droži od čiste tekočine. Ker pa droži ne moremo vzeti izpod sadjevca, moramo sadjevec odtočiti iznad droži. To je pretakanje.

Najugodnejši čas za pretakanje sadjevca je od konca novembra do februarja. Ako je sicer zdrav in pravilno pokipel, se do srede novembra očisti. K'pelne glivice so izvršile svoje delo in je pijača le v korist, da jih čim prej odstranimo.

Navadno pretakajo tako, da točijo sadjevec v škafe in ga zlivajo v drug sod. To je sicer najbolj razširjen, a tudi najslabši način pretakanja. S takim ravnanjem pride sadjevec preveč v dotiko z zrakom in iz njega uide večina ogljikove kisline, ki mu daje prijeten, rezek okus. Pravijo, da se sadjevec pri pretakanju »ubijee«. Zaradi te izgube dobi mehkejši, manj prijeten okus in neveseli ljudje mislijo, da izgubi na moči in baš zaradi tega se branijo pretakanja. Tej nepriliki se pa lahko izognemo, ako pretakamo tako, da sadjevcu ohranimo ogljikovo kislino. Najhitreje, najlaže in skoraj brez izgube ogljikove kisline se sadjevec pretoči s sesalko (pumpo) ali pa z mehkom. Te priprave so pa redke, zato si pomagamo na preprostejši način. Treba je samo prepvečiti, da sadjevec ne pada iz viška v škafo, ko ga točimo iz sode in da ne pada z lija na dno, ko ga vlivamo v drug sod. Da se to prepveči, ni treba drugega nego da podaljšamo iztočno cev pri pipi, da sega do blizu dna škafo, v katerega točimo in da prav tako podaljšamo cev lija (lakotnice), da sega do blizu dna sode, v katerega vlivamo sadjevec. Tako na lahek način dosežemo, da se tekočina ne razbija in peni, ampak da teče iz sode v škafo in iz lija v sod mirno ter ločeno od zraka. Iztočne cevi pri pipi in pri liju podaljšamo s primernima kosoma gumijeve cevi. V silbi si mogli pomagati tudi z lesenimi cevkami, ki bi jih pritrdili na pipo in lij.

Se lepše se pretoči sadjevec, ako leži sod, iz katerega točimo, toliko višje, da čista tekočina

Sigríd Undset:

Deklica z igračko

(Povest o moji usodi.)

Slavna norveška pisateljica Sigríd Undset (roj. 1882), ki je bila leta 1928. odlikovana z Nobelovo nagrado, je zaslovela kmalu potem, ko je napisala zgodbe iz svoje mladosti. Pozneje so se zvrstili večji romani. Med Slovenci je že dobro znana.

Ne spominjam se več, za kateri rojstni dan ali priliko sem dobila punčko Greto, nu, čisto gotovo je, da je bilo to pred mojim prvim šolskim letom, tedaj, ko me je mamica pričela učiti a, b, c, d, kar je bilo za deklico, ki se ni hotela ničesar učiti, precej velika muka. Tedaj mi je bilo sedem let.

Spomnila sem se na to vprav današnjega jutra. Verjetno so mi tedaj — kakor danes — iz tega ali onega vzroka prepovedali oditi nekaj dni iz hiše in to se mi je zdelo samo ob sebi umevno. Tisto noč so vzkliili na vseh brezah sveži popki, kolikor jih je pač naenkrat moglo vzkliiti.

Takrat smo stanovali v ulici Lyder-Sagen. Tukaj ni bilo nikakih stanovanjskih hiš, temveč le majhne vile, ki so se s svojimi vrtilci razprostirale samo na eni strani ulice. Na drugi strani pa se je širil dolg, prazen prostor — travnik. To je bil za nas čudovit kraj. Na enem koncu so se igrali z veliko žogo že večji otroci, na drugi strani, nekoliko niže, pri velikih kupih proda in kamenja, smo kočice gradili mi; še dalje od tod smo si umivali noge v mlaki, v kateri je bila umazana in kalna voda. Precej daleč, nekaj me-

trov stran od tega kamenja, sredi travnika, je bila pravcata goščava kopriv in iz nje je štrlelo nekaj napol shranjih, trnjevih vej robidovja. Ko je šlo proti Sv. Ivanu, smo si vedno opekli noge, ko smo iskali robidovja, še zelenega. Nato smo preko žive meje gledali po nekem vrtu, ki je ležal na južni strani travnika. Ker ti gospodarji niso imeli otrok, je bilo jasno, da niti eden od nas še ni stopil na vrt. Tam so bila jabolka, hruške in višnje, polna prgišča redkvice in mnogo raznovrstnih zelišč z okusnimi plodovi. Vrt je bil zelo prostran in poln sadnega drevja in je bil za nas nekaj skrivnostnega, očarljivega. Večkrat smo se pogovarjali o njem in si pripovedovali čudne in tajinstvene dogodke. Nekoč so privedli na travnik konja in ga privezali k velikemu kolu. Nikdar poprej ni bilo tu konj, bile so le krave. Mi smo se jih bali, stali smo v primerni razdalji in peli pesem o kravici.

Najstarejša izmed nas nam je pripovedovala, kako so se neko jesen pojavili na travniku divji neresci, ki so ostali tu več dni. Mi ji nismo verjeli. Nekega dne pa se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Vsekakor nenavadnega, kajti med nami je bilo mnogo otrok, ki še nikdar niso videli živega prašiča. Bili smo mestni otroci in najmlajši niso vedeli niti tega, kakšna je prav za prav krava. Niti mi »večje« se nismo mnogo razlikovali od najmlajših. Bili smo sicer vedno na travniku, klicali smo krave in jih gledali, kako so se pasle. V mislih pa smo si zamišljali še razsežnejši in zanimivejši svet, ki se je pričel tam doli za cerkvijo, kamor nam je bilo zabranjeno. Tamkaj so bile ogromne konjušnice, ograde, staje za ovce, črede krav, bitov, konjev in prašičev, da, tam je bilo celo kraljestvo živali, vse do koz.

Dogodilo se je torej nekega prekrasnega, ču-

dežnega jutra, ko sem dobila od mamice voziček in punčko. Imela sem snežnobelo oblečko, ki je nisem bila še nikdar umazala. In tako sem odšla, hitela sem po ulici in peljala s seboj ropotajoči voziček. Sredina ulice je bila, kakor je to v vseh predelih mesta Osla, koder pač stoji hiše le na eni strani, v zelo slabem stanju. Voziček mi je šel preko velikih in malih ploščic in je puščal na redkem blatu dražestno sled. V mlakah se je odražala blede sinjina pomladnega neba, po katerem so pluli svetli, beli oblaki. Vse breze so bile pokrite s svežim listjem, ki je bilo pravkar vzkliilo iz popkov. Listje je bilo nežno in je sililo čisto žoltemu vosku. Na koncu ulice se je širil upraviteljev vrt, obdan krog in krog z zeleno živo mejo, ki se je bila razrasla kakor pragozd. V mlakah na cesti in na travniku se je prelivalo na tisoče odsevov, ki jim je dajal pomladni zrak nežno bledoto.

Srečala sem dve prijateljici. Rekli sta mi, da je na travniku konj, kateremu se je ponoči rodilo žrebe. V začetku sem se nameravala hvaliti z novo punčko in vozičkom, toda sedaj smo vse tri pozabile na to. Stekle smo po travniku. In res je bilo, kar sta mi rekli, bila je resnica. Živa resnica!

Iznenadene smo bile, ko smo zagledale mršave nožice nedavno rojenega žrebeta, ki še ni znalo stati pokonci. Imelo je moker repek. Prav tako nas je iznenadilo tudi to, da je bil žrebiček bel, mati pa popolnoma črna. In ko je žrebiček dvignil glavo in je pričel sesati, smo bile prestrašene, ker smo bile tako blizu prirodni tajni.

Ko smo se o vsem porazgovorile in ko sem se hotela pohvaliti s svojo punčko Greto, sem opazila, da je punčka izginila. Iskala sem jo povsod, povsod! Povprašale smo vse otroke, vstopile v vsako hišo. Milija in Marija, ki sta bili izmed nas

po gumijevi cevi sama preteče iz prvotnega sode v drugi sod. Navadno pa to ni mogoče, ker stoji sodi večinoma na tleh.

Sode, ki jih rabimo pri pretakanju, je treba temeljito pomiti in odpraviti iz njih vsak neprijeten duh. Dobro je tudi, da jih nekoliko žveplamo, preden jih natočimo. Sode, ki jih izpraznimo, moramo takoj do čistega pomiti in zažveplati. Take ravnokar izpraznjene in temeljito osnažene sode lahko takoj zopet uporabimo za pretakanje. Droži od sadjevca niso za nikakvo rabo; vržemo jih na gnoj.

Pretakajmo v lepem, jasnem, mrzlem vremenu, kajti ob takem času izgubimo manj ogljikove kisline, nego če pretakamo ob južnem vremenu. Sode napolnimo do vrha in jih bolj narahlo zamašimo. Po pretakanju se namreč navadno prične drugo mirno kipenje, kjer se tvori tudi še nekoliko ogljikove kisline. Sebe pozneje, ko tudi to kipenje preneha, sode zalijemo in trdno zabijemo.

Kdor namerava sadjevec dalje časa hraniti, naj ima polne sode. V sodih, ki jim veliko manjka, se sadjevec jako rad skisa (cika), zlasti če je preveč na toplem.

Vsak čir na koži, ustnici, sluznici jezika ali ustne votline, ki se kljub primernemu zdravljenju ne zaceli vsaj v treh tednih, se more smatrati za smilivega in se morajo ukreniti potrebne preiskave.

Zelo žalostno je, da se dandanees pridejo bolniki k zdravniku ali v zavod na primer z rakom na sencih v velikosti moške glavi, ali z rakom kože na nosu, ki je prešel v eno zrklo in oko popolnoma uničil. Toda tudi taki primeri so še ozdravljivi, če niso prizadete bližnje in daljne limfne žleze.

Edino pravilno zdravljenje rakastih obolenj je dandanees: bodisi z nožem, tudi električnim, bodisi z rentgenskimi žarki ali z radijem. Za kožnega raka in raka vidnih in dostopnih sluznic je priporočati predvsem zdravljenje z žarki. Osemdeset odstotkov primorov raka kože je na ta način ozdravljivo, ostane samo nežna in lepa brazgotina. Ko pa obolijo limfne žleze v okolici, pade ozdravljivost že na komaj 30 odstotkov.

Ker imamo tudi v Ljubljani vsa sredstva za ugotovitev in zdravljenje teh obolenj in je to zdravljenje vrh tega še tako rekoč neboleče, je prekasno zdravljenje samo znak brezbrčnosti in malomarnosti s strani bolnika samega.

Pozor na rakasta obolenja kože!

Rakasta obolenja zahtevajo že dokaj let sem med ljubljanskimi domačini večje število smrtnih žrtev na leto kakor jetika. Najlaže ozdravljiv je rak kože in sluznice, ker ga je najlaže spoznati. Vsaka bradavica, vsako tako imenovano znamenje, posebno ona črnotjavkaste ali črne barve se s časom lahko spremeni v rakasto obolenje. Če po dolgem mirovanju začne bradavica bohotati, je to že sumljivo. Nad vse nevarno je vsako draženje, kakor pripekanje z razžarjenimi iglami, lapisom itd. Vsak dražljaj take tvorbe lahko postane usoden: n. pr. trenje naramnic, jermena ali steznika. Na obrazu moških je taka bradavica izpostavljena urednim in ograbnim pri britju.

Pri starih ljudeh včasih vidimo zaroženela in bradavičasta mesta na koži obraza in hrbta roke. Na ta način spremenjena koža imenujemo »kmetško kožo« ali pri mornarjih »mornarsko kožo«. Te spremembe nastopajo zaradi dolgotrajnega, prekomernega sončenja. Iz takšnih bradavičastih sprememb kože se pogosto razvije kožni rak. Obstoji tudi prirodna preobčutljivost za sončne in ultravijoličaste žarke, tako imenovane »Xeroderma pigmentosum«, kar pomeni: suha koža, ki pozneje spreminja barvo. Podobne kožne spremembe in rake vidimo po zelo dolgotrajnem obsevanju z rentgenskimi ali radijskimi žarki. Razvoj kožnega raka se dá proučevati na živalih, ki jih obsevamo z ultravijoličastimi žarki dnevno po nekaj ur, približno 28 tednov, ali če jih izpostavimo še dalje časa sončnim žarkom. Pri tem ni potrebno, da pride do opeklin in sončarice. Pri teh poskusih dobivajo živali kožnega raka na ušesih in gobčku, kakor je prvi z množičnimi poskusi pokazal argentinski raziskovalec profesor Roffo.

V kemični industriji, predvsem katranski in parafinski, vidimo dostikrat pri osebah, ki so bile izpostavljene pet ali več let delovanju takih snovi, najprej eksceme, pozneje bradavice in iz teh nastajajoče rakaste spremembe.

Velika večina kožnih rakov je ozdravljiva, če se ta še ni razsejal na sosedne limfne žleze. Vzporedno z venami potekajo tako imenovana limfna pota. Limfa ima nalogo, da v telesu pobere škodljive tvari in klice ter jih odlaga v limfnih vozlih, skozi katere teče in ki delujejo kot nekaki filtri. Tako se lahko zgodi, da pri gnojnem vnetju

prsta na roki ali nogi prično boleti limfne žleze v pazduhi ali dimljah, postanejo napete, vnete in se celo lahko zagnojijo. Enako se širi rak. Žleze postanejo trde in se povečajo, niso pa pri raku, žal dolgo časa boleče. Če bi rak bolel kakor votel zob, tedaj bi bilo še večje stvarilo kožnega raka ozdravljivo, ker bi bolniki pravočasno iskali zdravniške pomoči. Ker pa ne boli, odlašajo in pride zaradi tega do razsejanja po vsem telesu.

Ob izpremembah vremena

Pred tednom smo izpregovorili o raznih nevarnostih prehlada. Ne bo odveč, če se še pomenimo o nevarnostih vremenskih sprememb. Saj je vzrok mnogih boleznih nagli prehod iz visoke na nizko temperaturo ali obratno. Organizem, ki je navajen na postopno dviganje ali znižanje temperature, ne prenese brez posledic nenadne občutljive spremembe.

Malo je med nami tako utrjenih, da ne bi čutili velike izpremembe iz toplega na hladno. Nenadni mraz potisne v notranjščino telesa kri iz kožnih žil, katero je prej priklicala na površje toplota sama. Zato se ob nenadnem mrazu tako rade pojavljajo razne angine, katarji, bolečine v prsih in revmatične bolečine. Nagle spremembe zračnih tokov, še zlasti preprih, povzročajo očesna vnetja, zobobol, vnetje grla in prsi pa vsakovrstne revme, najlaže tedaj, kadar je koža še topla ali celo vlažna od znoja.

Slabo ali dobro oblečeni se brez dela nikoli ne izpostavljamo preprihu. Če se nam zdi ali čutimo, da imamo v žilah že mrzlo kri, skušajmo s primerno močnim gibanjem ali telovadbo obnoviti kroženje krvi. Kadar nimamo več teka, se ne silimo z jedjo, pač pa je treba takoj v posteljo, kjer se moramo dobro pokriti, da se spotimo.

Še bolj kakor za moške velja za ženski svet: oblačite se vremenskim prilikam primerno! Nikdar ne smete pretiravati, kakor je navada mnogih žensk, ki tudi v vojnem času slepo sledijo raznim neumnim zapovedim mode. Za nogavice je danes trda, a nespametno je, kazati se pozimi s tankimi svilenimi nogavicami in z golimi rokami.

Kadar je pa treba pokazati krzneni plašč, ga dame oblečejo, četudi prigreva sonce. Vsaka mati mora dajati hčerkam pameten zgled in jih navajati k temu, da bodo bolj ubogale njene nasvete kakor pa minljive zapovedi vsakokratne mode.

In še besedo o uživanju zdravil. Velika napaka ženskega sveta je, da za vsako malenkost jemljejo vsakovrstna zdravila. Posebno priljubljene so razne tablete in čaji. Prekomerno uživanje zdravil ne izboljša zdravstvenega stanja, marveč pripravi telo do tega, da zdravila ne učinkujejo več. Pregovor pravi: Na stezi, po kateri stalno hodimo, ne raste trava. Mlade mamice pa tudi grešijo, ako za vsako malenkost dajejo svojim malim razna sredstva proti glistam ali namisljenim boleznim. S pogostimi odvajalnimi sredstvi slabijo otroka in mu kvarijo občutljivi želodček. V trdovratnih primerih je treba spremeniti način življenja, predvsem jedilnik. V uživanju zdravil se je treba zaupno obrniti do izkušnega zdravnika. Kakor v vseh drugih stvareh, mora veljati tudi pri uživanju zdravil: predvsem in samo zmernost! Sicer pa je vojna do skrajnosti omejila potrošnja različnih tablet, in se ljudstvo zlasti ob boleznih prehlada vrača k starim preizkušenim domačim zdravilom.

OTROŠKA LOGIKA

Mati: »Vsakokrat, ko se mora mati jeziti nad svojim otrokom, ji zraste siv las,« poučuje gospa Kodračeva svojega sinčka.

»Mamica, zdaj vsaj vem, zakaj je babica čisto siva.«

vseh največji in najstarejši, sta hoteli poklicati policijo. Vendar nismo opazile nobenega stražnika. Tedaj smo same prevzele policijsko oblast in delale, kakor smo pač znale. Pričele smo Nino, ki ni imela baš dobrega »predživljenja«, strogo in navzkriž izpraševati, kar je privedlo do hudega in pretresljivega plakanja. Njena mati se je zagnala za nami in nam pričela pretiti, da bo odšla k mojim staršem in jim povedala, kaj uganjamo.

Vse skupaj ni nič koristilo. Grete nismo našli. Sicer sem prelila nekaj solzic, vendar pa vse te reči nisem jemala preveč tragično. Punčko nisem imela delj časa ko nekaj ur in zato mi še ni bila tako prirasla k sreči. In še to: punčka ni imela nikakih las, nego so ji bili samo naslikani na porcelanasti glavici in tudi njene oblečke, ki mi jih je za njo sešila mati, so bile blede in prebele, polne cvetic in svilenih trakov. Ker mi je ostal le še voziček, sem položila vanj svojo prejšnjo, najlepšo punčko, ki pa je morala vedno ležati, ker so ji — o, žalost! — manjkali ne samo lasje, temveč roke in noge in so se ji vsi okrutno smejali.

Verjetno je, da bi bila Grete takoj pozabila, da se ni zgodilo nekaj, kar vam hočem sedaj povedati.

Nekaj mesecev po tem dogodku me je odvedla naša služkinja v Balkoby. Ne spominjam se več, kak opravke je imela tam. Gotovo je šla vrniti obisk svojim znancem. Tako sva prišli do lesene enonadstropne hiše, ki je stala med dvema praznima, gotovo še tako starima hišama, da bi se ob najmanjšem sunku zrušili. Od tistega časa, ko sem bila tam, sta gotovo že razpadli in iskala bi ju zaman. No, če bi slučajno še stali, bi ju gotovo takoj spoznala. Bili sta poslikani s sivkastorjavo barvo, ki se je bila najbrž prehitro po-

sušila, pa so se napravili mehurji. Jaz sem te mehurje trgala in to me je veselilo.

Služkinja je stopila v mlekarino, kjer je kupila nekaj kolačev.

V prtiličju sta bili dve majhni prodajalnici. Mlekarina in trgovina z vrvarsko drobnarijo. Skupno sva stopili v prodajalno.

Vrvar, ki je sedel na klopici, je imel moder predpasnik. Obraz mu je bil sivo žolte barve in je nalikoval testu. Zdelo se mi je, da ni dobre volje. Ko sta služkinja in on izpregovorila nekaj besed, sva odšli v sosedno obo. Zrak je bil prepojen z nekim čudnim, kiselkastim vonjem. Vse pohištvo se mi je zdelo novo in neobičajno. Tu sta stali dve postelji — rdeče pleskani — kakršnih dotlej še nisem videla. Bili sta tako zelo visoki, da nikakor nisem mogla razumeti, kako se morejo ljudje zvečer vzpeti nanje.

Malo zatem je prišla v sobo neka žena. Na prsi je stiskala otročička. Zelo dobro se spominjam te žene. Niti enega zoba ni imela, a koža ji je bila popolnoma žolta. Samo roke in prsi, ki so zdaj-zdaj blisnile izza odprte bluze ali skozi odprtino rokava, so bile tako bele, da so modrikaste žilice pod kožo bile videti kakor črnkasti konopci.

Helena, moja varuhinja je nato, ko je že nekaj časa govorila z ženo, naenkrat vprašala:

— Da, a kaj dela Solvejga?

Ne spominjam se več, kaj je na to odgovorila žena. Helena mi je dejala, da imajo deklico moje starosti. Rekla mi je tudi, da bi jo lahko obiskala in se z njo razgovarjala. Poslušala sem Heleno in odšla k Solvejgi. Ležala je v kuhinji. Tu je bil tak zrak, da se skoraj ni dalo dihati in bi mi kmalu postalo slabo. V kotu, ob zidu, je v veliki postelji ležala majhna, blede, plavolasa deklica. Imela je rožnato nočno srajco. Čeprav

sem vedela njeno ime in njeno starost, sem jo vseeno vprašala, koliko je stara in kako ji je ime. Toda, kaj bi ji vendar rekla? Deklica pa nasprotno ni vprašala niti po mojih letih, niti po mojem imenu.

To me je iznenadilo.

— Si zelo bolna? sem jo vprašala po kratkem molku.

— Imam kostno jetiko, — mi je rekla z nekakšnim ponosom. — Ze dvakrat sem bila operirana. Veš, v bolnici.

— Ali te je bolelo?

Solvejga ni odgovorila. Nisem vedela, kaj naj ji še rečem. Nemirno sem menčala z nogami, trkala z njimi v klop in brez misli trgala svileno vrvico s svojega slamnatega klobučka. Od težkega, suhega zraka me je v želodcu tesnobno tiščalo.

Dišalo je po kuhanem limu in ostankih jedil. V ta vonj se je vmešaval duh kave, ki jo je pražila vrvarjeva žena in neprestano hodila z detetom, ki se je držalo njenih usehlih prsi, iz sobe v kuhinjo.

Verjetno so v tej sobi spali vsi člani družine, a oken gotovo niso nikdar odprli. Jaz sem tedaj mislila, da je zrak v tej sobi težak samo zato, ker ima Solvejga kostno jetiko in ker je bila dvakrat v bolnici.

Spominjam se, kako mi je tedaj drgetalo grlo. Vedela sem, da moram nekaj reči.

Nato sem vprašala:

— Ali ti ni dolgčas, ko neprestano ležiš sama?

Ni mi takoj odgovorila. Nato je izvlekla izpod vzglavlja neko stvar.

— To mi je dal očka! — je rekla. Bila je škaticica za šivanje, zeleno pobarvana in z drobno vrvico namesto ključka. — A mamica mi je dala to,

Ženski vestnik

Naša zimska zaloga

Mnogo je mladih gospodinj, ki se rade poba-hajo, češ, oskrbela sem si dobro zimsko zalogo. V vojni je to zvezano z različnimi težavami. V splošnem pa velja tole: ako živila niso kupljena pravočasno ali niso dobro pripravljena, pravilno vložena in če nimamo dobre shrambe, se izdatek in trud slabo poplačata.

Prerado se zgodi, da se zimska zaloga delno ali vsa pokvari samo zato, ker nimamo dobre shrambe. Če ni primerne kleti, se nam slabo drži krompir, zelje, repa. V mirnem času je lahko, ko kupujemo sproti. V zimskem času sicer nekaj dražje plačujemo, a kljub temu prihranimo več in lahko poljubno spreminjamo jedilnik. V vojni pa je seveda treba stvari sprejeti kakršne so. S tistim, kar nam je na razpolago, moramo čim skrbneje ravnati. Ako se v mirnem času zgodi, da mora gospodinja zavreči lonce raznih marmelad ali vloženi pridelki, ker so se skisali in splesnili, se to še nekako preboli. V vojnem času pa je treba pripraviti rajši manj, zato pa tisto skrbno, da se ne bo pokvarilo. Vsaka gospodinja mora dobro vedeti, ali ima dovolj znanja za pravo zimsko zalogo in ali je shramba primerna.

Za kuhinjo

Zelenjavni cmoki. Drobnost zrezano zelenjavo duši v masti, kjer si zarumenila nekaj čebule. V mleku, lahko tudi umetnem, namoči nekaj kruha, ožmi, dodaj dušeno zelenjavo, raztepeno jajce, pest krušnih drobtin, sol in moko. Napravi šest cmokov ter jih kuhaj v soljenem kropu 12 minut. Vzemij iz vode, razpolovi ter zabeli z drobtinica-mi. Potrebno je predvsem za pest drobnost zreza-nega drobnjaka, špinaca, petršilja in krebuljice (vsega skupaj).

Zelje s papriko. Skuhaj krožnik kislega zelja ter mu primešaj žlico moke, zmešano z nekaj žlicami vode. V kozi zarumeni v razgreti masti čebulo, dodaj malo paprike, zelje, sol in, če mo-reš, nekaj žlic kisle smetane. Naj še nekaj tren-utkov vre.

Laško zelje. Potrebna je srednje debela zelj-nata glava, 2 žlici masti ali olja, žlica moke, 4 srednje veliki paradižniki in po možnosti malce kisle smetane. Zrezane, poparjene in ožete zelj-nate rezance daj v mast, prideni juho ter pokrito duši eno uro, da zarumeni. Nato primešaj žlico moke, paradižnikovo omako, sneg in smetano, kuhaj še četrto ure in postavi na mizo. Paradiž-nikova omaka: paradižnike skuhaj s čebulo in petršiljem v četrt litra vode ter kuhano vse pre-tlačij skozi sito.

Bila je punčka. Imela je porcelanasto glavico z naslikanimi, rumenimi lasmi in čeprav je bila že precej razcefrana, sem takoj spoznala njeno belo oblečko, okrašeno s cvetjem in svilnatimi trakovi. Bila je Greta. Zardela sem in v oči so mi stopile solze. Imela sem vtis, ko da sem to, kar se je zgodilo sedaj, naredila jaz sama, in zato si nisem upala dvigniti oči. Nisem mogla izustiti niti besedice. Tedaj je prišla iz kuhinje njena mati in opazila moja rdeča lica. Vzela je punčko in jo vrgla vstran, tako da je nisem več videla.

— Take stvari se ne kažejo bogatim deklicam. Na ustnicah se ji je pojavil čuden smehljaj. — Mislim, da imaš doma lepšo punčko?

Povzdignila sem oči in pogledala ženo. Njen pogled se je vznemiril in razbegal po kuhinji, medtem ko so se ji ustnice nekoliko porogljivo skrivile. Nato mi je rekla nekaj besed, ki so bile polne sladkobe, ponižanja in spoštovanja, tako da sem se prestrašila in se stresla od čudnega notranjega odpora.

Rekla mi je:

— In vendar imaš punčko, ki je mnogo lepša od te tukaj. Le naša Solvejga misli, da je njena punčka najlepša. To sem kupila pri trgovcu Wöld-manu za dve kroni.

Nato mi je žena jela pripovedovati, kako je pri trgovcu Wöldmanu kupovala punčko. Spomin-jam se, kako so me njene oči naravnost bodle in so bile neizmerno ponižne in odvrtno.

Spominjam se, kako me je potem silila, naj grem v sosedno sobo in popijem skodelico kave. Nič mi ni pomagalo, ko sem se izgovarjala, da mi mamica ne dovolj piti kave in da mi je to strogo zabranila. Morala sem izpiti skodelico in pojesti dva slaba kolača, ki ju je bila Helena ku-pila v sosedni mlekarni. Žena me je naravnost silila in to na tak način, da mi ni preostalo

Otrok gre v šolo

Približal se je čas, ko pojde naša mladina spet v šolo. Med onimi, ki grejo že vnovič v šolo, bodo tudi naši malčki, ki prvič prestopijo šolski prag. Vsaka skrbna mati je ob začetku šolskega leta prevzeta z nekoliko mešanimi občutki. Na eno stran je vesela, da pride mladina spet k redu in pouku, na drugi strani pa se ji kar stoži ob mi-sli, da bo otrok moral spet prebiti mnogo ur in mnogo dni med šolskimi stenami. V mirnem času je preprosta reč, poslati otroka v šolo, v vojni pa so mnoge težave z oskrbo in opremo.

Kakor pripravlja gospodar vse potrebno za že-tev že pozimi, tako morajo tudi starši pripravljati svoje otroke za šolo že v počitnicah in jim privoščiti, da so čim najbolj dolgo na zdravem zraku. Obiskovanje šole zahteva mnogo od otroka, ako naj uspešno po cele ure sleži pouku. Zato je v prvi vrsti potrebno, da je otrok telesno pri-merno razvit, zakaj telesno slabotne otroke duševna napetost in sedenje v šoli hitro izčrpa in ne morejo v šoli uspevati. Tako otroci postanejo nebrizni do vsega, se naglo utrudijo, da jim ne diši niti skromna jed in po malem hirajo. Pri nekaterih opažamo spet zvišano živčno dražljivo-st, otroci trpijo na tako imenovani šolski ner-vozi. Ta bolezen se najpogosteje javlja pri otro-kih, ki vestno izpolnjujejo svoje dolžnosti. K tej bolezni pa večkrat prispevajo tudi starši s tem, da otroka strašijo s šolo, ali pa ga silijo, da se mora preveč učiti. Včasih mu grozijo, da ne bo dobil tega ali onega za god, če ne bo prinesel iz šole samih dobrih redov. Te grožnje imajo raz-lične stopnje in se večkrat končujejo tudi s teles-nimi kaznimi. V nekaterih primerih je vzrok živč-nosti šola sama, morda učiteljeva strogotost ali kaj drugega. Dogaja se, da taki živčni otroci v prvih razredih še tisto izbijujejo, kar so zajtrkovali.

Predvsem je torej potrebno lepo ravnanje z otrokom. Zvečer jih je treba dati malo prej spat, da bodo zjutraj dovolj naspani, ker jih je treba

pravočasno prebuditi, da imajo dovolj časa za zajtrk in se jim ni treba bati, da bi prišli pre-pozno v šolo. Kolikor je le mogoče, naj da mati otroku izdaten zajtrk. Dolgo sedenje v šoli, pri-morana pazljivost in strah pred učiteljem škodu-jejo živčevju in posledica je, da se žile v obrazu zožijo in postanejo otroci bledikavi. Potem ni-majo otroci slasti do jedi, so nemirni in slabo spijo.

Zato ne moremo staršem dovolj priporo-čati, naj svojim otrokom po šoli privoščijo kar najdaljše bivanje na svežem zraku, zabavo, igre in sport. Medtem ko je otrokom na deželi to dano že s samim načinom njihovega življenja, je treba mestne starše k temu posebej opozar-jati. Če je le mogoče, dajte otrokom v šolo s seboj kos kruha in svežega sadja.

Pred začetkom ali v začetku šolskega leta bi moral pač povsod biti obvezen pregled otrok, ali nimajo kake bolezni, ki bi jo hoja v šolo uteg-nila še poslabšati. Opozorjamo samo splošno na razne pokvare hrbtenice in prsnega koša, na slabi vid ali sluh, na malokrvnost, na slaba prebavila, na srčno hibo in na šibka pljuča, kjer se je mor-da že vgnezdila strahotna morilka ješika. Na-glašamo tisto, kar itak vsi vemo, da so mnoge bolezni in napake v začetku lahko ozdravljive, če pa se zanemarijo, imajo hude, usodne posledi-ce. Z obiskovanjem šole so otroci izpostavljeni veliko večji možnosti, da obolijo za nalezljivimi boleznimi. Zato dajte otroke cepiti proti davci. Naj ne velja samo za gosposke otroke, da si čistijo zobe in grgrajo vsaj zjutraj in zvečer. Čas je, da prodre zdravniški smisel za higieno tudi v po-slednje našo vas. Kadar pridejo otroci iz šole, še zlasti pred vsako jedjo, naj si umijejo roke. Otroci so pomlad vsakega naroda. Če pa je na-rod tako izkravavel, kakor je naš, potem je pač naša največja zapoved, da skrbimo po vseh mož-nostih za naš mladi rod.

Beseda o fižolu

Fižol je bil že od nekdaj naša priljubljena hra-na. Sedaj v vojnem času pa ga nahajamo še po-gosteje na mizi.

Prvotna rastlinska oblika vseh fižolov ni bila nizka in današnji fižoli grmičarji so nastali šele z dolgotrajnim odbiranjem v vzgoji. Zato so vsi nizki fižoli več ali manj nagnjeni k temu, da spet začno poganjati vrvi. Ta pojav opazujemo zlasti na rodovitnih in vlažnih tleh. Na vrtu sa-dimo le stročje fižole z mehkomesnatimi stroki. Med breznitnimi sortami (zlasti pri preklarjih) čisto spet opaziš nitne fižole; vzrok je križanje z žilastimi sortami, ki so bile preblizu z breznit-nimi semenskimi rastlinami.

Nakateri tuji fižol stročniki ohranijo pri nas svoje dobre lastnosti le nekaj let. Če torej opa-zimo, da fižol, ki ga pridelujemo, ni več tak, kakor bi moral biti, ga je treba zamenjati z iz-virnim semenom iz krajev, kjer ta sorta dobro

nič drugega ko da ubogam. Ko sva se vračali domov, sem planila v glasen jok. Nisem mogla reči, zakaj. Helena mi je rekla, da sem lahko srečna, ker nisem na Solvejginem mestu.

Rekla mi je še, da sem lahko vesela, ker sem videla, kako žive druge deklice. Plakala sem dalje in vedno silneje. Služkinja se je prestrašila in mi obljubila zavojček bonbonov, če pre-neham jokati. Dalje mi je dejala, naj doma ne povem, da sva bili v Balköbyju. Vso pot sem premišljevala, kako naj pomagam Solvejgi. In ko sem razmišljala, s čim naj ji pomagam, sem po-stajala vedno bolj žalostna in vse prejšnje vese-lje me je minilo. In vse tisto, kar sem sklenila, nisem v ničemer izpolnila. Za vse dobro delo, ki sem ga nameravala storiti, sem imela le sedem novcev. In dalje: mamica je izvedela vse; ko sem se nekoč razjokala, sem ji morala povedati res-nico. Samo o punčki Greti nisem znila besedice. Helena je bila ozmerjana in ji je bilo najstrožje prepovedano, da gre še kdaj z menoj v Balköby, k deklici, ki ima jetiko.

To je bilo moje prvo srečanje z bedo.

Ko mi je nekaj let pozneje mamica rekla, da smo gmotno propadli, sem se takoj spomnila one-ga občutka, ki mi je bil pognal v obraz temno rdečico. Prisiljeni bomo živeti v težkem zraku, prisiljeni pripogniti tilnik in gledati ljudi s pónižnim pogledom in morali bomo z njimi go-vo-riti s ponižnim, nelskretnim glasom.

Postala sem deklica. Postala sem žena. Čim da-lje sem živela, tem bolj sem spoznavala življenje. In revščino! Pravo siromaštvo pa sem videla v svojem detinstvu. Bilo je to onega dne, ko sem imela v možganih občutek zločina.

Tedaj, ko sem gledala ženo iz Balköbyja, ki je skrivala moje punčko.

napreduje. Izkušnje pa uče, da fižol, ki pri nas dobro uspevajo, dajejo večje pridelke, če sadimo seme lastne vzgoje; ta ali ona sorta se je nam-reč že več ali manj prilagodila našemu podnebnju. Tudi zlahkni fižoli lahko postanejo odpornejši pro-ti neugodnim podnebnim vplivom, če si seme vzgajamo sami. Toda često imamo čedalje slabše uspehe, sorta torej nazaduje. Tedaj je pa treba seme brezpogojno zamenjati.

Zlahknemu fižolu so všeč srednje težka, rahla in topla tla, ki imajo v sebi dovolj humusa, da se hitro ogreva. Po potrebi mu pravočasno po-strežimo tudi z gnojenjem. Bolje uspeva v suhih ko v mokrih letih. Predvsem zahteva mnogo top-lo-te, na toplih zemljah se lepo razvija še v lahni polseni. Niso mu po volji vetrovne lege; zlasti pri preklarju se znatno okvari mlado stročje, če obenj bije močan veter.

Fižola ne smemo saditi prezgodaj. Dokler je zemlja še hladna, setev rada pognije. Zlasti mo-ramo gledati na to, da setev urno vzkali, kjer je v tleh mnogo strun, ki včasih uničijo skoraj vsi fižolovo setev. Fižol sadimo, ko se zemlja dovolj ogreje, tako da kalice najkasneje v 10 dneh pri-bodejo na dan. Ko preizkušamo njegovo kalivost, ga denemo kalit v prostor, kjer je najmanj 10 stopinj Celzija.

Nikar torej ne sadimo fižola prezgodaj in ne pregloboko! Če ga zalotijo še mrzle noči, zasta-ne v rasti in začne rumeneti — in potem je od zgodnje saditve več škode kot koristi. Dobro sto-rimo, če sadimo nizki fižol — seveda kjer niso tla mokra — v 15 cm globoke jarke. Pri saditvi zrna samo potisneš na dno jarka, da so le neko-liko pokrita z zemljo. Če pride nevihta, ne more semena izprati na površino, ampak ga še malo zaspije. Hkrati so mlade kali zavarovane proti vetru in soncu. Ko pa čez tedne dorastejo rastli-nice iz jarkov nekaj centimetrov dober roba, te-daj gredico po jarkih z grabljami zravnamo in ni treba rasti še posebej osipati z nagrinjanjem zemlje krog grmičev, pri čemer se često poško-dujejo korenine; fižolove rastline so tako že do-volj ukoreninjene in se bodo lahko upirale suši.

Nekateri domači ali že dolgo pri nas udomačeni preklarji zaslužijo, da jim posvetimo čim več paž-nje. Cipro ali cebrasti fižol ima zeleno, breznitno in okusno stročje, izvrstno je pa tudi njegovo zrelo zrnje; cvete svetlovijoličasto. Sivi lišček ali »svili dan« pa ima svetlorumeno stročje, sivkasto-rjavno in belo lisasto zrnje, cvete pa takisto mo-drikasto. Izmed breznitnih grmičarjev se je pri nas po dosedanjih poskusih najbolje obnesla saxa, ki daje tudi na težjih tleh dober pridelek. Cvete plavkasto in naredi zelo zgodaj nežnomesnate in krhkolomljive stroke, ki so zeleni, okrogli in zve-čine ravnj. Zrelo zrnje je rumenorjavo (včasih ru-menkastozeleno). Sorta je odporna proti pegavo-sti in rodovitna. Konservu, Sachsova sorta iz le-ta 1925, ki ima takisto zeleno stročje, je pa na težjih tleh slabša.

Ko je divjala črna smrt...

Versko življenje v srednjem veku v času kuge na Slovenskem

»Kako naj bi znanjci verjeli, da je bil nekoč čas, ko je brez vsakega ognja z neba in iz zemlje, brez vojne in drugih vidnih uničevalcev ostal ne samo ta ali oni kontinent, temveč ves svet brez prebivalcev? Kdaj smo neki kaj takšnega videli ali slišali? Kje so letopisci, ki bi poročali, da so ostale hiše prazne, da so bila mesta zapuščena, polja neobdelana in posejana s trupli ter da je bil ves svet ena sama, strašna puščava?«

Tako je pisal slavni italijanski lirski pesnik Petrarca leta 1348. iz Parme svojemu bratu, ki ga je bila kuga kot edinega izmed šest in tridesetih menihov njegovega samostana preskočila in je ostal živ.

Evropcem dvajsetega stoletja se zdi kuga v resnici prilastek neke človeške razvojne stopnje, ki smo jo že premagali. A vendar je minilo komaj dobrih štirideset let, od kar je dvema učencema slavnega Roberta Kocha, nekemu francoskemu in nekemu japonskemu zdravniku, uspelo, da sta odkrila kužno klicco kot »najčisto bitje iz rodu strupenih bakterij«.

V srednjem veku so se ljudje nagibali pogostoma k temu, da so divjanje kužne bolezni ocenjevali s stališča krivde in kazni ter jo skušali ukrotiti s tem, da so gradili nove cerkve in prirejali množestvene pobožnosti. Danes vemo, da je kuga po svojem izvoru bolezen, ki se loteva nekih glodavcev, zlasti podgan in miši, ter da jo vsakovrsten mrčes, ki se hrani od človeške krvi, prenaša na človeka. Dobe, ko so se bolhe zelo razmnožile, so bile v preteklih časih pogosto znamenje, da se bližajo najstrašnejše epidemije.

Podoba kužnega obolenja je opisal že franciškanec Mihael Piazza v letu 1347.: »Okuženci čutijo bolečino, ki jim predira vse telo. Potem se pojavi kakor leča velik izpuščaj na roki ali na stegnu, ki ga ljudje imenujejo »prisadni tvor«. Ti tvorci okužijo vse telo in se v njem tako razležejo, da mora bolnik neprestano pljuvati kri. To pljuvanje krvi traja neprestano tri dni, ne da bi mu bilo mogoče od pomoči, nakar izdihne nesrečnež svoje življenje.«

Sodoben zdravnik opisuje to bolezen tako, da čuti bolnik v okolici srca takšno vročino, da mora od nje kričati. »Ima občutek, kakor da mu hočejo iztrgati drob. Potem sledijo bljuvanje, pekoča, trajna vročina, silen glavobol, besni delirij, hitro popuščanje telesnih moči, krči in nepremagljiva žejna. Oči postanejo rdeče, jezik je kakor pobeljen, a postane pozneje črn. Nato se pojavijo izpuščaji in tvorci, zlasti ob bedrih, ter črne lise kot znanilke smrti.«

Prva velika epidemija kuge, ki je obiskala ves tedaj znani svet, je bila »Justinianova kuga« l. 542., v petnajstem letu vladanja vzhodnorimskega cesarja. Po Gibbonovih računih je zahtevala nič manj nego sto milijonov žrtev. Posebno strašno je prizadejala Carigrad, kjer je divjala kakšne štiri mesece. Primeri smrti, ki jih je bilo spočetka kakšnih 500 na dan, so narasli na nič manj nego deset tisoč na dan! Za primerjavo naj navedemo, da je kuga leta 1679. zahtevala na Dunaju vsak dan povprečno dve sto smrtnih žrtev.

»Sprva je pokopaval vsakdo v redu svoje mrtvece, poročajo bizantinski letopisci o kugi l. 542. »Potem pa so skušali ljudje mrtvece spraviti na skrivaj ali pa nasilno v tuje grobnice in nazadnje je nastala strahovita zmešnjava. Ko so bili vsi grobovi in grobnice prenapolnjeni s trupli, so začeli ljudje pokopavati mrtvece na bližnjih poljih, a ko tudi tam ni bilo več prostora, so v Carigradu s stolpov Silkejskega obzidja sneli strehe, stolpe napolnili s trupli in jih spet pokrili. Duh po razpadanju, ki ga je nosil veter od tod v mesto, je bil strašen in ljudem je bilo od dne do dne težje.«

Čuden in strašen pridelek velikih kug, zlasti kuge v Italiji l. 1630./31., so bili tako zvan »untorici«. »kužni mazilci«. Ljudje, ki so se bavili s tem, da so s tako zvanim »kužnim mazilom« pospeševali razširjanje bolezni. Ni jim zadostovalo, da je bolezen tam, kjer se je pojavila, pobrala povprečno 50 do 70 odstotkov prebivalstva, temveč jih je obhajala peklena radost, če so mogli s svojimi kužnimi mazili bolezen še bolj razširiti. Med drugim so posebno radi mazali cerkve »klopi. Če so takšne zločince prijeli, se

Razlaga tujih besed

Komunikacija pride od latinske bede: communis, -e in pomeni skupen (komunizem!). Komunikacija znači skupne vezi poti, železnice, prekomorske linije za ladje in v zadnjem času tudi vezi po zraku med posameznimi kraji. Torej imamo suhozemske, pomorske, zračne, podzemne, planinske (žična železnica) in še druge komunikacije. Obične komunikacije so na vsi ceste in pota; naše vasi imajo svoje komunikacije, to so zlasti pota in ceste, ki jih vas skupno vzdržuje. Da ima kak kraj dobro komunikacijo, se pravi, da ima dobre prometne zveze s svetom.

Kolonist pomeni naseljenska. Veliko je bilo govora o kolonistih ali naseljenic, ko so se naseljevali Sloveni marsikod po Ovčjem in Kosovem polju. Prav žalostno so se slišale zgodbe o naseljenic, ki so ameriških prerijah in stepah. Mnogi ljudje so prihajali tja v borbi za življenje; obdelovali so zemljo, napravili kočice in začeli novo življenje. Toda prišlo so povođnji in večkrat uničile vse naselje z ljudmi vred. Mnogim kolonistom pa se je naselitev posrečila in so na ta način nastale nove vasi in mesta.

Melloracija pomeni ureditev zemljišč; zložbo razkosane zemlje, izsušenje močvirij, drenaže, zaščito zemlje pred plazovi itd. Po vsej naši domovini čaka mnogo kislih travnikov nujne izsušitve, ki bi lahko prinašali velike sladke krme, medtem ko sedaj raste šar, preslica in podobne kisle trave. Veliko zemljišč čaka na spremembo kulture; na primer gozd se spremeni v njivo. Tukaj bo treba krčiti, predelati in pripraviti zemljo. Vse to spada pod melloracijo.

Celibat pomeni brezzakonstvo ali brezženstvo. V poštev prihaja za tiste osebe, ki se pod različnimi okolščinami ne smejo močiti ali ženiti. To so zlasti vsi katoliški duhovniki, redovniki in re-

jim je godila seveda slaba. Tako so avgusta 1630 v Rimu pokončali dva moža, ki so enega med njiju obtožili, da je pripravil svoje strupeno mazilo iz tekočine, ki se je cedila kužnim truplom iz ust, drugega pa, da je s to mažo mazal hiše v neki ulici. Postavili so ju na voziček in sredi tuleče množice odpeljali na kraj zločina. Po poti so ju neprenehoma ščipali z žarečimi kleščami. Na kraju zločina so jima odsekali desnico, na morišču so jima s kolesom strli kost za kostjo, nato so ju pustili šest ur viseti še živa na kolesu, končno so ju zadavili, sežgali in njiju pepel stresli v najbližji potok.

Nič manj nego untorov se niso ljudje bali »monatov«, ki so prevažali trupla in ki jim je bilo malo mar, če so med mrtveci pograbil tudi kakšnega živega bolnika ter ga vrgli v skupno jamo. Razen tega so vlekli vse, ki niso hoteli plačati odškodnine, nasilno v prenapolnjene lazarete ter jih po poti opleni.

Tudi poštni pošiljke so večinoma načelno za nevarne. Da bi se kuga ne širila s pisemskimi pošilkami, so n. pr. ob mejah papeževe države ustavljali poštno sle, jim pobirali z železnimi kleščami pisma in jih prekadili.

Kuga, ki je na primer samo v Meklenburgu leta 1634. znižala število prebivalcev od 313 tisoč na 48.000, ni štedila seveda niti pripadnikov privilegiranih stanov in sloviti osebnosti. Tako je v Carigradu leta 1598. v enem samem dnevu umrlo 17 princes, sester sultana Mohameda III., leta 1576. je kuga pobrala 99-letnega slikarja Tiziana, leta 1605. je Wallenstein obelil za kugo, pa je ozdravel. Martin Luther je 1520 namesto pred kugo pobeglega Melanchtona imel predavanja na wittenberškem vseučilišču. Jemal je celo kužne svoje in prijatelje v svojo hišo ter jih negoval, ne da bi se ga bolezen prijela. Pač pa je zavoljo kuge izgubil — pet prešičev. V tistem času so imeli ljudje navado, da so redili prešiče v svojih stanovanjih in kletih in živili so se tudi prosto sprehajale po mestnih ulicah.

Po zaslugi neutrudnih znanstvenih raziskav danes točno vemo, odkod se je kuga prav za prav širila po svetu. Njena prvotna domovina sta Osrednja Azija in Osrednja Afrika. V središču Azije se dviga med Tiensanskim in Altajskim pogorjem Gorovje mrmotice, ki je dobilo svoje ime po neštetihi glodavcih te vrste, ki tam živijo. Lov na mrmotice je v tistih krajih lahek in ljudje jih radi jedo. Toda kmalu potem se jim pogosto pokažejo prvi znaki kuge: vročina in črne bule.

Kar se tiče drugega središča, odkoder se je rada širila bolezen in se še danes v omejeni meri širi, gre za afriške podgane in miši, ki so doma na ugandski visoki planoti, tako zvanem »zamorjskem rajcu«, ki se odlikuje z milim in rodovitnim podnebjem. Če domačini tam opazijo, da se je pričelo množestveno umiranje med podganami, zapustijo na vrat na nos svoja bivališča in se preselijo drugam, da bi ne prišli v dotiko z obolenimi živalmi, o katerih vedo, da prenašajo bolezen tudi med ljudi.

Deloma so bile s celibatom prizadete naše učiteljice, ker so bile pri močvirju prizadete z zgoraj omenjeno omejitvijo.

Drevo, ki živi od rose

Čudovita rastlina, z botaničnega stališča bolj drevo, ker ima debelo debljo, čeprav se skriva to v zemlji, je »Welwitschia mirabilis«. L. 1860. jo je v subtropski Jugozapadni Afriki odkril avstrijski zdravnik Welwitsch. Kafri jo imenujejo »tumb«, kar pomeni »rastlina« in to ime je zelo umljivo, kajti za širna ozemlja je to edina rastlina, ki more v njih uspevati. To so kamenite in skalnate puščave Jugozapadne Afrike, kjer lahko potuješ nekoliko dni, preden doseže do človeških bivališč. Trdi, usnjati listi veličije rasejo neposredno iz skritega debla in se širijo 2 do 4 m od njega. Ker je debljo samo kakšen meter debelo, sestavljajo listi ene same rastline pogostoma 8 do 10 m široko zelenico v puščavi. Ker rase rastlina zelo počasi, smemo povprečno starost odraslih poedink centi na sto in več let. Kafri liste veličije pridno sekajo, sušijo in jih uporabljajo kot kurivo. V najbolj suhih mesecih leta, v juniju, juliju in avgustu, ko sije sonce 11 do 12 ur neusmiljeno na kamnito deželo, bi morale veličije poginiti, če bi jih ne varovale goste nočne megle. Te megle jim prinašajo toliko rose, da se rastline zjutraj naravnost cedijo. Rosa pa je v nerednih popolnoma suhih letih tudi edina vlaga, ki jo dobivajo rastline za svoje življenje. Seveda pa je tudi vzrok, da morejo uspevati le v puščavskih krajih, ki niso predaleč od morja, kajti le tam je dovolj nočne megle. V novejšem času so neko železniško postajo tistih krajev, kjer rasejo takšne, drugače prav redke rastline, imenovali »Welwitsch«, obenem so rastline, ki so se na tako zanimiv način prilagodile puščavi, strogo zaščitili.

LOV ZA ZLATOM

7

»Zato ste prisluškovali njenemu razgovoru z Lynnem?«

»Oj, kako grdo se včasih izražate! Saj vendar nisem jaz kriv, če se usedeta onadva na oni strani dimnika in menita. Če bi bilo več tako toplih mest na palubi, bi se bila menda drugam spravila.«

»Vi pa gotovo tudi,« mu je Esher suho zasolil. »Ste slišali kaj zanimivega? O čem sta govorila?«

»O, samo o vremenu, dragi moj. Samo o vremenu. Menila sta, da je mrzlo, in da bo menda še bolj mraz.«

Esher je pomenljivo pogledal sobesedniku v lice. Jasno mu je bilo, da je bil moral kaj posebnega slišati. Že to, da ni imel volje, da bi mu takoj sedaj kaj zaupal, je pričalo o tem. Poznal je Kanejevo navado, storiti vse ob svojem času, in tisti čas še gotovo ni prišel. Sicer pa se tudi ni utegnil z njim več razgovarjati, kajti klicali so ga drugi gostje, pa tudi Eileen je ravno vstopila in šla na mali oder, na katerem je zdaj pa zdaj gostom zaigrala.

Glasna zabava je takoj umolknila; vzrok je bilo spoštovanje do lady, ki ga imajo vsi Amerikanci brez izjeme.

Samo eden, mož z bikovskim šijnjakom, ki so ga poznali pod imenom Lynn, ni imel obzirnosti. Sedel je tik pred odrom z dvojico ali trojico drugih in ko se je Eileen pripravljala z goslimi, ji je zaklical s hrapavim in hripavim glasom:

»Na, deklica, zaigraj nam zdaj Washington Post ali pa Yankee Doodle, ali sploh kaj veselega, ne pa samo takih dolgočasnih reči, da se od same umetnosti ne čuje nič muzike!«

Več gostov se je zasmejala, nekateri pa so nevoljno zahtevali mir.

Eileen je hudo zardela, storila pa je to, kar je edino mogla storiti: ni se zmenila za človeka. Saj je bila že naprej vedela, da tukaj ne najde poslušalcev, ki jih je bila vajena s koncertov. Neprijetno je to, a brez tega ne gre. Priredila si je razpored; samih banalnosti ni mogla igrati, ker so bili vmes tudi izobraženi ljudje, nekultivirani ljudje pa nimajo pravice, da bi se kdo oziral samo na njihov divji okus.

Tako je tudi sedaj zaigrala irsko melodijo, polno duše in čudovitih zvokov, prepolno hrepenenja po onem, kar nas dviga nad težave vsakdanjosti.

Igrala je mojstrsko. O tem je pričala tišina in predanost, s katero jo je vse poslušalo. Samo Lynn, Bully, se je očitno dolgočasil. Kazal je to s tem, da je deval sedaj to nogo prek one, potem ono prek te, se z močnim telesom vdajal na nizko naslonjalo svojega sedeža, sklepal debele roke in vrtel palec okoli palca ter z nesramno namigujočimi očmi skoraj neprenehoma strmel v umetnico. Nazadnje je potegnil iz žepa na hlačah zvitek zmečkanih novčanic in poiskal eno za pet dolarjev; nato je spravil denar v žep, tisto novčanico pa zagnal na podij Eileen pod noge.

»Tako, tisto tam vzemi, dekle! Sedaj pa napravi kako poskočno!« se je zadr.

Esher, ki je to opazoval, je videl, kako je Eileen pobledela in omahnila. A morda je bilo to samo guganje ladje. Za trenutek je njena igra zastala, potem pa je naporno, kar se ji je razbiral z obraza, vodila svoj lok z dolgimi, odločnimi kretnjami.

Novčanica je ostala neopažena na tleh.

Tišina je bila sedaj še večja kakor prej. Pa to ni bila tišina, bila je mučna napetost. Vsi so čutili, da je surovež, ki se ponaša s svojo močjo, grdo razžalil mlado dekle brez zaščite. A vendar si ni nikdo upal nastopiti proti njemu.

Sedaj pa je stopil Esher, ki je tudi čisto pobledel in začutil, da mu je srce za trenutek zamrlo, stopil k odru. Pobrai je novčanico kakor nesnago z dvema prstoma in položil Bullyju na mizo.

»Pet dolarjev ste izgubili, sir,« mu je rekel z glasom, ki mu je bil komaj kos.

Možak ga je premeril z zlobnim pogledom svojih pod bujnimi obrvmi ležečih oči.

»Posvaril bi te, dečko,« ga je nahrulil. »Če so ti zdrave kosti kaj vredne, potem ne smeš nikdar več ničesar najti, kar sem izgubil jaz! Razumeš... In sedaj mi prinesi groga!«

Esher je nekoliko pomislil, kaj bi sedaj, potem pa je šel molče in s stisnjenimi ustnicami, da bi opravil naročilo. Čutil je, da se mu upirajo oči vseh, pa tudi Eileenine, v hrbet, in da je napetost še večja.

Ko se je kmalu potem vrnil in je postavil grog pred Lynn, je ta odkimal in rekel:

»Daj ga dekletu tukaj, da si ogreje kosti, in da nam ne bo še naprej igrala tako bledične reči.«

Esherja je že hudo imelo. Obrnil se je k Eileen.

»Ste li vi naročili grog, miss Malony?« je vprašal oklevaje.

Videl je, da je še bolj pobledela. Nevoljno je odkimala.

Tisti trenutek se je ladja močno ulegla na levo stran. Kdo bi vedel, je li bil namen, ali pa je Esher res izgubil ravnovesje, vseeno: čaša je zletela Bullyju v obraz, da ga je vroča pijača vsega oblila.

Nastal je strašen hrušč. Lynn je divje zakričal in skočil s sedeža, in isti trenutek je Esher že videl, kako se spušta nanj težka reka liki kovaško kladivo. Ni ga pa zadela, kajti Esher je Lynn samo lahko sunil v lakete, pa s takim uspehom, da se je podlaktje vsled silnosti lastnega zamaha skoraj odlomilo. Krik, ki ga je Lynn tedaj dal od sebe, je bil torej bolj glas bolečine kakor izraz jeze. Potem pa je šel udarec za udarcem. Bila sta neravna nasprotnika, rowdy z bikovskim vratom in vitki mladi strežnik. Pa mladi mož se je bil v San Franciscu naučil japonske borbe džiu-džitsu, ker ga je poklic čisto pošiljal med zločince, kjer mu je ta spretnost prav hodila. Japonska borba ga je navadila, da je delal z mišicami in možgani hkrati. Saj ni nikdo dvomil, da ima Lynn trikrat surove moči, a Esher je znal gospodariti s svojimi silami, ker jih je uporabljal po znanstvenih vidikih, da jih ni trošil. Za vsak udarec, ki mu je bil namenjen, je imel takoj pravi protisunek, ki je vedno meril na to, da bi nameravani učinek prevrgel v nasprotje in zadel sovražnika z njegovo lastno močjo. Razjarjeni Bully je tullil od bolečin in se nazadnje ves zdelan zgrudil.

Prvi Esherjev pogled, ko se je iznebil nasprotnika, je padel na Eileen.

Ni je bilo več.

»Ven sem jo spravil,« je rekel Kane, ki je stal poleg in opazil tisti pogled.

VI

CUDEN DOGODEK

Bilo je dva dni pozneje.

Eileen Malony si je zvečer, ko je nehala igrati, ter sta tema in slabo vreme že davno razgnala vse potnike, dobila svojega psa in ga prignala na palubo, da bi se nekoliko razgibala. Podnevi tega ni smela, večina drugih lastnikov psov pa tega ni delala niti zvečer ali ponoči.

Doslej tudi Eileen ni delala tako, kajti Kenlo je bil ravno tako hudo bolan od morja kakor večina drugih psov in konjev. Sedaj pa si je že nekoliko opomogel, in ker je bilo verjetno, da pride ladja v dveh treh dneh v Juneau, odkoder pojde pot takoj do Dawsona, kar bo pa zatrdilo potnikov zahtevalo od ljudi in psov mnogo naporov, je mislila, da bi trajno bivanje v tesni pregradi psu mišice preveč ohánilo.

Na tej obhodnji jo je spremljal Esher. Razgovarjala sta se, kaj bi kazalo storiti po izkrcanju v Juneau. To je bilo razumljivo in edini predmet razgovorov. Prej si je Eileen otroče predstavljala, da bi mogel en sam pes, seveda močen kakor je Kenlo, vleči njene sanke in vso opremo na njih vse tisoče angleških milj daleč do Dawsona, če bi ona večji del pota tekala poleg njega. Sedaj pa je že opustila to čudno misel. Našla je že tudi zakonski par, ki se mu je mogla priključiti na potu v Dawson, dasi ji zlasti žena, cincavo bitje, ki je kar koketirala s svojo nerodnostjo pri vsakršnem delu, ni bila prav nič simpatična. Domišljavo prizadevanje mrs. Patersonove, da bi pokazala, da je »lady« in iz »najboljše rodbine«, dasi je sedaj šla na pot, da bi v Dawsonu odprla z možem boardinghouse, ljudsko kuhinjo, je samo pomilovala. Psov še mož, ki je bil dobrodušen, ne pa preveč inteligenten, doslej ni imel. Nameraval si jih je kupiti šele v Juneau.

Zaman si je bil prizadeval Esher pregovoriti Eileen, da bi do toplejšega časa ostala v Juneau, kjer bi se pač lahko mogla preživeti z violino. Da je bil svet pameten, je Eileen takoj spoznala, kajti temperatura je bila že sedaj 30 stopinj pod ničlo; in dasi je imela na sebi svojo najtoplejšo obleko, je čutila, da so strahote tega potovanja hujše kakor si je mogla predstaviti jih v prijazni sobici v sončnem San Franciscu.

Vendar je to ni omajalo. Saj ni šla na pot kakor pustolovka; gnala jo je mučna skrb, ki jo je večal še občutek, da se je moralo njenemu očetu nekaj pripetiti. Nikdar si ne bi mogla odpustiti, če bi prišla po lastni krivdi prepozno, da bi mu pomagača, ali pa bila v sili vsaj pri njem.

Ko sta po sprehodu zopet spravila psa k pregradi pod palubo, kjer je prostor za silo razsvetljevala motna laterna, sta tam našla Kaneja in strežnika, ki je imel skrb za živali.

»Vašega psa smo premestili,« je rekel Eileen Kane. »Sem ga morate spraviti.«

In pokazal ji je kletko na nasprotni strani.

Eileen je tudi res opazila, da je bil v tisti pregradi že drug, četveronožec, ki ga pa ni mogla dobro videti.

»Zakaj pa to?«

»S sosedi se ne razume,« ji je pojasnil Kane. »Vragovi so razsajali vso noč tako, da potniki niso mogli spati. Niste ničesar slišali?«

Eileen ni čula ničesar, tudi Esher ne, a nazadnje je pač že vseeno, kje tiči pes.

(Dalje)

SMEŠNICE

VZROK NEMIRNOSTI

Letoviščar (kmetici): »Le zakaj so vaše race in kokoši tako nemirne? Ali se bliža nevihta?«
Kmetica: »Ne, pač pa avto!«

RAZOČARANA

Razočaranje v zakonu je huda reč. Mlada deklica se je poročila z vdovcem. Po nekaj tednih jo zaupno vprašajo, kako se počuti.

— Zelo slabo, — je bil obupen odgovor.
— Zakaj?

— Ne vem, kako je to. Če bi se bila poročila z doktorjem, bi bila gospa doktorica. Če bi se s profesorjem, bi bila gospa profesorica. A ker sem se z vdovcem, pa nisem in nisem zlepa gospa vdova!

TAKO BO PRAV

Moderna so ljubljanska dekleta! Snubca so poučili v neki družini takole:

— Preden se odločimo, da vam damo našo Julko, morate vedeti, da je popolnoma moderno orientirana: odlično šofira, se snuča, se vozi v letalu in odlično pleše swing...

— Je v redu, milostljiva! In hodite brez skrbi! Jaz odlično šivam gumbe in znam peči kruh iz makaronov. Samo v tečaj za dojlje se bom še vpisal.

V ZADREGI

— Gospodična Marica, pravijo, da je poljub moža, ki nima brkov, kakor neslana juha. Je to res?

— Jaz res ne vem... jaz nisem še nikoli...
— Ampak, gospodična Marica, ne pretiravajte!
— Nu, res... jaz nisem še nikoli jedla neslane juhe.

ČEZ STEKLENICO...

Lastnik podjetja za avtomobile šoferju, ki se je vrnil domov: »Kako je bilo mogoče, da ste obroče tako pokvarili?«
»Vozil sem čez steklenico, gospod.«
»Kaj, steklenice niste prej opazili?«
»Ne, gospod, mož jo je imel v žepu.«

STRICEK

»Nu, dragi striček, ali si dobro spal? Postelja za goste je, na žalost, malo trda.«
»Ni bilo tako hudo, draga Minka. Od časa do časa sem malo vstal, da si odpočijem.«

LJUBEZNI V ZET

Tašča: »Ali je že bil pri tebi tisti mladi človek, ki mi je včeraj rešil življenje?«
Zet: »Je bil, se mi je že opravičil.«

LEP VZROK

— Naš prijatelj Janez pa ne bo po svoji avtomobilski nesreči tako hitro zapustil zdravilišča.
— Mar si govoril z zdravnikom?
— Ne, ampak videl sem tisto lepo usmiljenko, ki mu streže.

NESPORAZUM

— Povejte mi, mamica, — vpraša tujec staro kmetico, — ali ni bil rojen tu velik mož?
Kmetica malo pomislil in odgovori: — Stara sem nad osemdeset let, pa se ne spominjam, da bi bil rojen kdaj v našem kraju kdo drugi razen otrok.

TUDI RAZSVETLJAVA

Letoviščar: »Ali je vaš trg razsvetljen z elektriko?«
Trški župan: »Je, kadar se bliška.«

USLUŽNA PRODAJALKA

Gospod zahteva v prodajalnici par ženskih nogavic. Prodajalka ga pogleda, potem pa pogumno vpraša:
— Dovolite, gospod, ali bodo nogavice za vašo gospo ali želite kaj boljšega?

V AFRIKI

Angleška popotnica je ustavila zamorčka, in ga vprašala:
— Povej mi, mali, kaj je pri vas najzanimivejše?
— Za nas zamorce turisti, za turiste pa zamorci.

NAROBE

— Moj zaročenec je strašno kratkoviden. Kaj ne opazite tega na njem?
— Na njem ne, ampak na vas.

KAKOR MOLJ

— Nu, stari mladenič, kako sedaj živiš?
— Kakor molj!
— ? ? ?
— Nu, pozimi živim od svoje poletne suknje, poleti pa od svoje zimske, ki jo dam v zastavljalnico.«

ZAMOTANA STVAR

Na postaji sta se srečali dve prijateljici.
— Na koga čakaš, Pavla?
— Na Toneta. Poslovila bi se rada od njega.
— Ali odpotuje?
— Ne.
— Torej odpotuješ ti?
— Tudi ne.
— Zakaj torej?
— Njegova žena se pripelje.

DOBRO Povedano

Pesnik Detlev v. Liliencron je bil nekoč na koncertu, po katerem je nastala pred garderobo silna gneča, kakor je to že navada. Nesreča je hotela, da je stopil Liliencron nekemu gospodu na nogo, ki je ves razjarjen kričnil: »Pazite vendar, kam stopate, vi idijoti!«
Liliencron mu je pa smeje se odgovoril:
— Oprostite mi nerodnost, dragi gospod, toda to vam še nikakor ne daje pravice ogovarjati me s svojim lastnim priimkom.«

Križanka št. 37

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. najti, zasačiti, 8. javno državno življenje, znanost o njem, 16. bolezen (množ.), 18. brez veselja, nenavdušeno, 20. italijanski spolnik, 22. društveni sestanek, 23. nemško mesto ob Donavi, 25. pisalna potrebščina, 26. osebni zaimsek, 27. gozdna rast, 29. kraški pojav, 32. pregovor, 33. moško ime, 35. predlog, 36. dva enaka samoglasnika, 37. japonski fižol, 38. predlog, 39. pisemska kratica, 41. del stavbe, 43. kazalni zaimsek, 45. latinski predlog, 46 v slovesu, 47. skupina žuželk, 49. šahovski izraz, 50. predlog, 52. rezultat seštevanja, 53. mesto na Japonskem, 54. ozek pas obmorske pokrajine, 56. dva enaka soglasnika, 57. poleg, zraven, 59. ameriški državnik in minister (fon.), 61. kazalni zaimsek, 63. skrajni del celine, 65. pritok Urala, 66. brez družbe, 68. japonsko merilo, 69. egiptčansko božanstvo, 70. obrtnik, 72. začetek dvojne, 73. igralna karta, 75. poljska cvetlica, 77. domača žival, 78. domoljubje, rodoljubje, 85. reka na Hrvaškem, 86. število, 87. moško ime, 88. število, 89. prometno sredstvo, 91. predlog, 92. gospodinjstva, kuhinjska potrebščina, 94. bivši predsednik francoske republike, 96. geometrijsko telo, 97. mesto ob Dnestru.

Navpično: 2. okrajšan podredni veznik, 3. del glave, 4. šop slame, 5. reka v Španiji, 6. azijska visoka planota, 7. osebni zaimsek, 9. osebni zaimsek, 10. krasni, mični, 11. pripadnik evropskega naroda, 12. pritok Drine, 13. mednarodni jezik, 14. podredni veznik, 15. italijansko mesto ob vznožju Apeninov, 17. hudobna, nenaklonjena, 19. azijski državni glavar, 21. stoječa voda v mrtvi strugi, 23. povelje, nalog, 24. obstaja, živi šele relativno malo časa, 26. del drevesa, 28. vzklík, 30. predlog, 31. predlog, 32. grška črka, 34. reformator, 37. član državnega predstavništva, 39. italijansko mesto v firenški pokrajini, 40. medmet, 42. Odisejeva domovina, 43. kazalni zaimsek (množ.), 44. naduti, ošabni, 46. želo, konica, 48. izraz bolečine, žalosti, 49. družabna igra, 51. mestece v Poadižju, letovišče, 55. glasen, ropotajoč, 58. znak za kemično prvine, 60. ploskovna mera, 62. država v Ameriki, 64. prtljažni vozovi, 66. začetek jutra, zarja, 67. sorodnica, 69. zgodaj, 71. igralna karta, 72. kratica za akademski naslov, 74. oblika pomožnega glagola, 76. živalski glas, 78. ločilo, 79. pokrajina v Zadnji Indiji, 80. naglo

	1	2	3	4	5	6	7		8	9	10	11	12	13	14	
15		16							17	18						19
20	21		22						23	24	25					26
27		28		29			30			31					32	
33			34				35			36				37		
38					39	40		41	42		43	44				45
		46			47		48			49				50	51	
							53					54				
55		56			57	58				59	60			61		62
63	64				65			66		67	68					69
70		71					72			73	74			75	76	
77				78	79	80			81		82	83	84		85	
86			87						88		89			90		91
		92						93			94				95	
										97						

se premikati, 81. gora na Korziki (Monte d' —), 82. divja žival, 83. otok ob Italiji, 84. ljubljanski sportni klub, 87. veznik, 90. nedoločna množina, gomila, 92. Ludolfovo število, 93. glej 45. vodoravno, 94. vprašalna členica, 95. medmet.

RESITEV KRIZANKE ST. 36

Vodoravno: 1. koča, 5. puls, 9. vest, 13. prota, 18. dira, 20. delo, 22. pregrajen, 25. nona, 27. peta, 29. re, 30. eto, 31. os, 33. nato, 35. porl, 37. soda, 39. ad, 40. lok, 41. Tomo, 43. karamboli, 46. ob, 47. bom, 48. bo, 50. kalo, 51. Raba, 53. edil, 55. goba, 57. ne, 59. Nada, 62. Drim, 64. dete, 66. štipu, 69. Rab, 70. es, 72. Ajas, 74. doza, 76. Ilok, 78. me, 79. riba, 88. aval, 90. voda, 92.

ajda, 94. to, 95. aga, 96. eu, 98. nevednost, 102. kino, 104. moka, 106. niti, 107. rti, 108. in, 110. Dana, 112. nart, 114. sito, 116. as, 118. zato, 119. lipa.

Navpično: 2. od, 3. čin, 4. Aron, 6. ud, 7. lep, 8. slep, 10. ep, 11. srd, 12. te, 13. predor, 14. Ra, 15. oje, 16. teta, 17. anoda, 19. Anatolija, 21. otok, 23. grob, 24. kolo, 26. atom, 28. arak, 32. sobe, 34. Om, 36. Iran, 37. smo, 38. Alan, 42. obod, 44. Aleš, 45. Ibar, 47. bira, 49. obed, 52. Adam, 54. d. d., 56. Atos, 58. mili, 60. Abel, 61. klor, 63. mahagoni, 65. Ezav, 67. ti, 68. posaditi, 71. Skit, 73. Sava, 75. Amon, 77. Kajn, 80. obok, 82. ta, 84. eden, 86. kdor, 89. Leon, 91. avis, 93. Asta, 95. Anam, 97. ukaz, 99. etil, 100. Tisa, 101. bjk, 103. Ida, 105. ara, 109. ne, 111. ak, 113. tt, 115. op.